247 Objicies ſecundo: Deus non poteſt moraliter movere ac prædeterminare hominem ad materiale peccati, alias illum tentaret, ſeduceret, ac implanaret: Ergo nec phyſice. Conſequentia videtur manifeſta, cum enim motio phyſica ſit ab intrinſeco efficax, & ſe teneat ex parte potentiæ, eſt multo major ac vehementior, quam motio moralis, quæ de ſe efficax non eſt, & extrinſece ſolum ac objective allicit & invitat agens ad operandum.

Reſpondeo, conceſſo Antecedente, negando conſequentiam & paritatem. Multiplex enim inter motionem phyſicam & moralem intercedit diſcrimen. Prima enim præciſiva eſt, & ſiſtit intra ordinem phyſicum, non autem ſecunda, quæ ſe extendit ad ordinem moralem, & attendit potiſſimum ad ea quæ ſunt illius ordinis. Prima ſolum reſpicit entitatem & actualitatem actus ad quem movet; ſecunda attendit, vel attendere debet ad conformitatem vel difformitatem a lege. Prima demum convenit Deo, ut habet rationem cauſſæ primæ, & univerſalis proviſoris; ſecunda illi competit, ut ſpeciali proviſori ac motori. Unde quamvis ſi Deus moraliter moveret hominem ad materiale peccati, illum tentaret, & implanaret, ex eo tamen quod illum phyſice moveat & prædeterminet ad tale materiale, non ſequitur quod ipſum tentet, vel ſeducat, ſed ſolum quod illum applicet ad producendam entitatem & actualitatem, quæ in illo reperitur, & quæ per ſe primo in divinam cauſſalitatem & omnipotentiam reducitur. Ad probationem in contrarium dicendum eſt, quod licet motio phyſica ſit major morali intenſive, id eſt potentior & efficacior, eſt tamen minor extenſive, quia ſiſtit intra ordinem phyſicum, nec ſe extendit ad lineam moris, ſicut motio moralis.

248 Addo quod, ſi hoc argumentum valeret, facile poſſet in Adverſarios retorqueri. Illi enim docent, quod cum Deus per ſcientiam mediam videat infinitas occaſiones & circumſtantias, in quibus homines non peccarent, ſed bene agerent, & converterentur, eos tamen interdum ponit in aliis, in quibus per eamdem ſcientiam præſcivit infallibiliter peccaturos. Unde ſic arguo: Ille qui ponit hominem in occaſionibus peccandi, ipſum moraliter præmovet ac prædeterminat ad peccandum; ſicut enim occaſiones peccandi moraliter & objective movent ad peccatum, ita & ille qui in illis hominem ponit, cenſetur præmovere ac prædeterminare moraliter ad peccandum; unde communiter dicitur: *l'occaſion fait le larron*: Ergo ſi Deus interdum ponat homines in illis circumſtantiis & occaſionibus, in quibus per ſcientiam mediam prævidit eos infallibiliter lapſuros in peccatum, eos tentat, ſeducit, & implanat, atque moraliter præmovet ac prædeterminat ad peccatum, quod cum ſit effectus, vel potius defectus moralis, in cauſſam moraliter moventem, non vero in phyſice prædeterminantem, reduci debet.

249 Dices cum quodam Recentiore: Deus, in ſententia Thomiſtarum, prædeterminat ſuaſiones, quibus Dæmon moraliter movet nos ad peccandum: Ergo non ſolum phyſice, ſed etiam moraliter prædeterminat ad actus malos.

Reſpondeo diſtinguendo Antecedens: prædeterminat ſuaſiones &c. quatenus ſunt actus phyſici & vitales, concedo Antecedens; Quatenus ſunt malæ moraliter, & ad peccandum inducentes, nego Antecedens, & conſequentiam. Sicut enim in ſententia Adverſariorum, Deus tales ſuaſiones, ut ſunt actus quidam phyſici & vitales, in Dæmonibus cauſſat per concurſum ſimultaneum, & tamen non cenſetur cooperari malitiæ illorum; ita nec in noſtra cenſetur movere ad peccandum, quamvis per concurſum prævium eaſdem ſuaſiones, ut ſunt operationes vitales, & phyſicæ, in eis producat.

250 Objicies tertio, Tridentinum ſeſſ. 6. can. 6. damnat eos qui dicunt, Deum non ſe habere ſolum permiſſive ad peccata & mala opera; Sed hoc videtur ſequi ex noſtra ſententia: Ergo illa non videtur conſona Tridentino. Minor probatur: qui cauſſat aliquid ad quod aliud infallibiliter ſequitur, non cenſetur nec dici poteſt ſe habere permiſſive ſolum in ordine ad aliud: v. g. quia mors ſequitur infallibiliter in inflictionem vulneris lethalis, & cæcitas ad confixionem oculorum, ille qui alteri infligit lethale vulnus, ei oculos configit, inepte & abuſive dicitur ejus mortem vel cæcitatem permittere: Sed ex prædefinitione & prædeterminatione materialis peccati, infallibiliter ſequitur peccatum, cum impoſſibile ſit quod homo libere & advertenter actum malum & prohibitum eliciat, & non peccet: Ergo illa ſuppoſita, Deus dici non poteſt (niſi abuſive, & negatorie) ſe habere permiſſive ſolum in ordine ad peccata.

251 Confirmatur primo: Deum ſe habere permiſſive ad aliquid, eſt illud non impedire, cum poſſit, ut docet Divus Thomas in 1. diſt. 47. quæſt. 1. artic. 2. in corp. & ad 3. Poſito autem quod Deus prædeterminet voluntatem ad materiale peccati, verbi gratia, odii Dei, nequit impedire malitiam ejus, utpote cum entitas ejus libere producta non poſſit a malitia ſeparari: Ergo neque dici eam permittere.

252 Confirmatur ſecundo: Ut Deus prædeterminans voluntatem ad materiale peccati, poſſet dici ſe habere permiſſive ſolum ad formale, oportet quod poſito materiali, reſtaret adhuc aliqua actio per quam produceretur formale: Sed poſito materiali nulla reſtat actio per quam producatur formale, cum illud immediate reſultet ad poſitionem materialis, ſicut relationes, & privationes immediate reſultant ad poſitionem fundamenti: Ergo Deus prædeterminans voluntatem ad materiale peccati, non poteſt dici ſe habere permiſſive ad formale.

253 Ad objectionem reſpondeo negando Minorem, & ad illius probationem, diſtinguo Majorem: Qui cauſſat aliquid ad quod aliud infallibiliter ſequitur, non cenſetur, neque dici poteſt, ſe habere permiſſive ſolum ad illud. Si ſequatur conſecutione phyſica & cauſſalitatis, concedo Majorem. Si ſequatur conſecutione tantum logica & illationis, nego Majorem. Nam ad motum vitalem tibiæ curvæ, ſequitur infallibiliter claudicatio, & tamen anima cauſſans illum motum, non cenſetur eſſe cauſſa poſitiva, ſed tantum permiſſiva talis defectus: quia cum ille non contineatur intra ſphæram activitatis potentiæ locomotivæ, non ſequitur ad motum ejus progreſſivum, conſecutione phyſica & cauſſalitatis, ſed tantum conſecutione logica & illationis. Unde exempla in objectione adducta non ſunt ad rem, quia mors & cæcitas, cum ſint intra ſphæram activitatis cauſſarum ſecundarum, ſequuntur per ſe, & ex natura rei, ac conſecutione phyſica, ad inflictionem vulneris lethalis, & confixionem oculorum: e contra vero, cum malitia & deformitas peccati, non ſit intra objectum adæquatum voluntatis divinæ, nec intra ſphæram cauſſalitatis ejus, non reſultat nec ſequitur ex prædeterminatione voluntatis ad materiale peccati, conſecutione phyſica cauſſalitatis, ſed dumtaxat conſecutione logica & illationis, ut Tract. præcedenti diſp. 4. art. 6. declaravimus.

254 Ad primam confirmationem dicendum, quod licet Deus, poſito decreto prædeterminante voluntatem ad materiale peccati, non poſſit in ſenſu compoſito impedire malitiam ejus conjungendo ſcilicet impedimentum, atque adeo negationem malitiæ actus odii Dei, cum prædefinitione, ſubindeque cum poſitione talis materialis, attamen ſicut voluntas, etiam eliciendo actum illum, poteſt in ſenſu diviſo ipſum non elicere, ita & Deus eam impedire in ſenſu diviſo, ne ipſum eliciat. Ad hoc autem ut aliqua cauſſa cenſeatur permiſſive tantum ſe habere ad aliquem defectum, non ſemper requiritur quod poſſit ipſum impedire in ſenſu compoſito, ſeu potentia conſequenti, ut conſtat exemplo ſæpe adducto animæ moventis tibiam curvam ad ambulandum, quæ defectum claudicationis cenſetur permittere, quamvis ſuppoſita motione tibiæ curvæ, non poſſit negationem hujuſmodi defectus claudicationis cum tali motu componere.

255 Ad ſecundam confirmationem nego Majorem, nam (ut in eodem perſiſtamus exemplo) defectus claudicationis immediate reſultat ad motum tibiæ curvæ, ſine interventu alicujus novæ actionis, & tamen anima cenſetur eſſe cauſſa ſolum permiſſiva illius. Item peccatum originale ex generatione hominis immediate reſultat, & tamen Deus illud poſitive non cauſſat, ſed tantum permittit. Similiter ergo, quamvis ex poſitione materialis, immediate, & ſine ullius novæ actionis interventu, formale reſultet, non recte infertur ex eo ſequi, Deum non eſſe cauſſam tantum permiſſivam illius; ad hoc enim ſufficit, quod malitia & deformitas peccati, non reſultet ex materiali, prout eſt a Deo, & quod talis defectus intra ſphæram divinæ cauſſalitatis & omnipotentiæ non contineatur.

DISPUTATIO IX.

De concordia libertatis creatæ cum decreto prædeterminante, & phyſica prædeterminatione.

NUlla eſt in toto Theologiæ ſpeculativæ Oceano difficultas, quæ prolixioribus implicetur ſalebris, illa quæ divinorum decretorum & auxiliorum efficaciam, cum humana libertate tentat componere. Unde recte ait Cardinalis Sadoletus: *Magnum concurſum acerrimarum diſputationum excitare, magnumque mare commovere, quicumque hanc difficillimam omnium quæſtionum, & ſi verum fateri volumus, pene inexplicabilem, tractari poſtulant.* Verumtamen cum ejus explicatio ad veritates fidei propugnandas, & hæreticorum ſophiſmata diluenda, neceſſaria ſit, eam breviter hic aperire tentabimus. Sed quia duorum extremorum concordia non poteſt perfecte intelligi, niſi utriuſque natura prius dignoſcatur, antequam illius difficillimæ concordiæ explicationem aggrediamur, aliqua de natura & origine libertatis, breviter hic præmittenda & exponenda eſſe cenſuimus.

ARTICULUS I.

Quæ indifferentia ſit de ratione libertatis creatæ?

§. I.

Quibuſdam præmiſſis difficultas reſolvitur.

1 SUppono tamquam certum & indubitatum in Schola D. Thomæ, eſſentiam libertatis, in ſola ſpontaneitate, ſeu immunitate a coactione, non ſalvari; ſed ad illam requiri indifferentiam activam, ſeu potentiam ad oppoſitum. Hoc ita verum & certum exiſtimat S. Thomas, ut oppoſitam ſententiam, non ſolum ut hæreticam & fidei contrariam, ſed etiam ut totius moralis Philoſophiæ principia ſubvertentem, proſcribat. Nam quæſt. 6. de malo art. unico, hæc ſcribit: *Quidam poſuerunt quod voluntas hominis ex neceſſitate movetur ad aliquid eligendum, nec tamen ponebant quod voluntas cogeretur. . . . Hæc autem opinio eſt hæretica, tollit enim rationem meriti & demeriti in humanis actibus; non enim videtur eſſe meritorium vel demeritorium quod aliquis ſic ex neceſſitate agit quod vitare non poſſit. Eſt etiam annumeranda inter extraneas Philoſophiæ opiniones, quia non ſolum contrariatur fidei, ſed etiam ſubvertit omnia principia Philoſophiæ moralis.*

2 Ratio etiam id ſuadet: Actus enim morales & humani debent ſubjici regulis morum, & ab illis dirigi & regulari: Sed actus neceſſarii, quamvis ſpontanei, & coactione immunes, non poſſunt regulis morum ſubjici, nec ab illis dirigi aut regulari: Ergo nec eſſe actus humani, nec conſequenter bonitatem aut malitiam moralem habere, & ſic omnia Philoſophiæ moralis principia funditus evertuntur. Major & Conſequentia patent. Minor autem probatur. Illa actio non poteſt dirigi & regulari per regulas morum, quæ non eſt variabilis ſecundum medium & extrema, ita quod aliter ſe habere non poteſt: munus enim regulæ eſt imponere modum regulato, determinando ipſum ad unum, ſcilicet ad id quod recta ratio dictat: Atqui actus neceſſarii, licet ſpontanei non ſunt variabiles, ſed determinati ad unum, ita quod aliter ſe habere non poſſunt: Ergo tales actus non ſubduntur regulæ, nec ab ea poſſunt dirigi aut regulari.

3 Confirmatur: Regula, ut talis, datur in ſupplementum naturæ, ita ut actus qui per principia naturalia non eſt determinatus, determinetur per principia moralia, ſcilicet regulas morum, quæ ſunt recta ratio, & leges divinæ & humanæ: Cum ergo actus neceſſarii, licet ſpontanei, ſint per principia naturalia determinati, non poſſunt ſubjici regulæ, nec ab ea dirigi & determinari.

4 Addo quod hæc ſententia pugnat cum hoc celebri Philoſophiæ moralis principio: *Nemo peccat in eo quod vitare non poteſt.* Quod S. Auguſtinus lib. de duabus animabus cap. 11. uſque adeo eſſe notum, & per ſe manifeſtum aſſerit, ut non ſolum a nemine ignoretur, ſed & inſuper a toto genere humano cantetur & declametur: *Nonne iſta* (inquit) *cantant & in montibus paſtores, & in theatris Poetæ, & indocti in circulis, & docti in bibliothecis, & Magiſtri in ſcholis, & Antiſtites in ſacris locis, & in orbe terrarum genus humanum?*

5 Non eſt etiam omittendum, hanc ſententiam, quæ totam libertatis eſſentiam in ſola ſpontaneitate, ſeu immunitate a coactione collocat, a Calvini errore vix poſſe ſecerni, & a Tridentini fulminibus ſe tueri: non enim alia ratione Tridentini Patres ſeſſ. 6. canon. 4. contra Calvinum definiunt, ſtante motione gratiæ efficacis, liberum arbitrium poſſe diſſentire, ſi velit, niſi quia judicant potentiam illam diſſentiendi eſſe de ratione libertatis. Ipſeque Calvinus non negavit ſub motione gratiæ efficacis voluntatem agere ſpontanee & ſine coactione, ſed tantum aſſeruit, ſub tali motione illam non retinere potentiam ad oppoſitum, ut in Apologia Thomiſtarum art. 2. fuſe oſtenſum eſt.

6 Hoc ſuppoſito tamquam certo, inquirimus quænam indifferentia ſit de ratione libertatis creatæ? Duplex enim in voluntate creata poteſt dari, vel concipi indifferentia: una verſatilis, vaga, ac effrœnis: quæ dicit potentiam eligendi & ſe determinandi, independenter a divina motione & applicatione, & componendi diſſenſum, vel negationem actus, cum prærequiſitis ad operandum, ſive, ut alii dicunt, potentiam diſſentiendi in ſenſu compoſito. Secunda vero non eſt ita vaga & effrœnis, ſed temperata ſubordinatione & ſubjectione ad Deum, ut primum liberum, primumque determinans, & conſequenter divinæ motionis & applicationis neceſſitatem non excludit, nec importat potentiam diſſentiendi in ſenſu compoſito, ſed tantum in ſenſu diviſo: id eſt quod ſub efficaci Dei motione voluntas retineat potentiam ad diſſentiendum, quamvis non poſſit actualem diſſenſum cum illa componere, vel conjungere. Primam indifferentiam Recentiores volunt eſſe de ratione libertatis creatæ: Thomiſtæ vero, aliique gratiæ efficacis defenſores, illam rejiciunt, & alteram ſolum ad libertatis eſſentiam pertinere exiſtimant.

7 Dico igitur ad eſſentiam aut perfectionem libertatis, non pertinere indifferentiam illam verſatilem, quæ divinæ motionis & applicationis neceſſitatem excludit: immo illam eſſe omnino impoſſibilem.

Probatur primo concluſio ex variis teſtimoniis D. Thomæ, quæ Tractatu præcedenti fuſe expendimus, quibus docet de ratione liberi arbitrii creati eſſe moveri & determinari a Deo, & conſequenter ejus indifferentiam non debere eſſe ita vagam & effrœnem, ut primi liberi motionem & determinationem excludat, ſed temperatam ſubjectione & ſubordinatione ad Deum, ut primum liberum, primumque determinans. Inſignis eſt locus 1. parte q. 19. art. 3. ad 5. ubi ait: *Cauſſa quæ eſt ex ſe contingens, oportet quod determinetur ab aliquo exteriori ad effectum, ſed voluntas divina quæ ex ſe neceſſitatem habet, determinat ſeipſam ad volitum ad quod habet habitudinem non neceſſariam.* Quibus verbis hoc diſcrimen inter voluntatem divinam & humanam conſtituit, quod voluntas divina determinat ſeipſam, abſque eo quod ab alia priori cauſſa determinetur, quia eſt primum liberum: & primum determinans ſimpliciter: voluntas autem humana, quia non eſt primum liberum, nec primum determinans ſimpliciter, ſicut nec prima cauſſa ſuarum operationum, non ſe determinat niſi prius natura ab alia cauſſa ſuperiori, ſcilicet voluntate divina, quæ eſt primum liberum, primumque determinans, determinetur & inclinetur. Unde 3. contra Gentes cap. 2. ſic habet: *Quod indifferenter ſe habet ad multa, non magis unum eorum operatur, quam aliud: unde a contingente ad utrumque non ſequitur aliquis effectus, niſi per aliquid quo determinetur ad unum.* Idem docet Scotus in 4. diſt. 49. quæſt. 6. §. *dico ergo*, his verbis: *Eſt contra naturam voluntatis determinari a cauſſa inferiori, quia tunc ipſa non eſſet ſuperior: non eſt autem contra naturam ejus determinari a cauſſa ſuperiori: quia cum hoc ſtat quod ſit cauſſa in ſuo ordine:* Videri etiam poteſt Ferrarienſis 3. contra Gentes cap. 8. ubi eamdem doctrinam diſerte tradit.

8 Confirmatur primo: Idem eſt liberum arbitrium ſeipſum determinare ad agendum, ac ſeipſum movere & applicare: Sed per hoc quod liberum arbitrium ſeipſum moveat & applicet, ut ſecundum movens & ſecundum liberum, non excluditur quin a Deo ut primo movente & applicante moveatur & applicetur: Ergo ex hoc quod ſeipſum determinet, ut ſecundum liberum, & ſecundum determinans, non tollitur quin a Deo ut primo libero, primoque determinante determinetur. Major patet, Minor autem probatur ex eodem D. Thoma quæſt. 3. de malo art. 1. ad 4. ubi ſic ait: *Manifeſtum eſt quod cum aliquid movet alterum, non ex hoc ipſo quod eſt movens, ponitur quod ſit primum movens, unde non excluditur quin ab altero moveatur, & ab altero habeat ſimiliter hoc ipſum quod movet. Similiter cum aliquid movet ſeipſum, non excluditur quin ab alio moveatur, a quo habet hoc ipſum quod ſeipſum movet: & ſic non repugnat libertati, quod Deus eſt cauſſa actus liberi arbitrii.* Item quæſt. 24. de verit. art. 1. cum ſibi quinto loco objeciſſet, quod mens humana, cum non operetur niſi ut a Deo mota, ſicut inſtrumentum non agit, niſi ut motum ab artifice, non ſeipſam movet, & conſequenter non operatur libere; reſpondet concedendo voluntatem a Deo moveri, ſicut inſtrumentum ab artifice: *Per hoc tamen* (inquit) *non oportet quod excludatur ratio libertatis, quia aliquid poteſt eſſe ab alio motum, quod tamen ſeipſum movet.* Idem docet 1. p. q. 105. art. 4. ad 2. & 3.

9 Confirmatur ſecundo: Voluntas creata habet quod ſe ad volendum determinet, ratione dominii quod habet ſupra ſuos actus liberos: in tali enim dominio conſiſtit ejus libertas, & conſequenter facultas eligendi & ſe determinandi: Sed dominium illud quod voluntas creata habet in ſuos actus liberos, non impedit quin Deus in illos perfectius & excellentius dominium habeat: Ergo quod voluntas creata ſeipſam determinet, non impedit quin a Deo ut primo libero & ſupremo Domino determinetur. Major eſt evidens, Minor probatur primo ex Auguſtino ſæpe relato, aſſerente Deum habere cordium inclinandorum omnipotentiſſimam poteſtatem, magiſque habere in poteſtate voluntates hominum, quam ipſi homines, & dicente, quod *non ita eſt liber homo, ut Deum non habeat Dominum, qui dixit, ſine me nihil poteſtis facere.* Secundo ex D. Thoma in 2. diſt. 25. quæſt. 1. art. 2. ad 3. ubi inquit: *Determinatio actionis & finis in poteſtate liberi arbitrii conſtituitur: unde remanet ſibi dominium ſui actus, licet non ita ſicut primo agenti.* Tertio ratione: Nam dominium quod voluntas habet ſupra ſuos actus liberos, non eſt ſupremum & abſolutum, ſed a Deo dependens, eique ſubordinatum: unde ſicut videmus quod dominium utile quod Vaſſallus aut Feudatarius habet in fundum, non impedit quin Rex aut Dominus habeant in illum dominium ſupremum & directum; ita nec dominium quod voluntas in ſuos actus liberos habet, impedit quin Deus nobilius & perfectius dominium in illos habeat.

10 Hanc rationem tangit S. Thomas 1. contra Gentes, c. 68. his verbis: *Dominium quod habet voluntas ſupra ſuos actus, per quod in ejus poteſtate eſt velle vel nolle, excludit determinationem virtutis ad unum* (intellige ad unum per mo-

dum naturæ, non retinendo potentiam ad oppoſitum, qualiter ignis determinatur ad comburendum, & Sol ad illuminandum) *& violentiam cauſſæ exterius agentis: non autem excludit influentiam ſuperioris cauſſæ, a qua eſt ei eſſe & operari.* Et 1. 2. quæſt. 109. art. 2. ad 1. *Homo* (inquit) *eſt dominus ſuorum actuum, propter deliberationem rationis; ſed quod deliberet vel non deliberet, etſi hujuſmodi etiam ſit dominus, oportet quod hoc ſit per deliberationem præcedentem; & cum hoc non procedat in infinitum, oportet quod finaliter deveniatur ad hoc quod liberum arbitrium hominis moveatur ab aliquo exteriori principio quod eſt ſupra mentem humanam, ſcilicet Deo.*

11 Probatur ſecundo concluſio. Indifferentia illa verſatilis quam Molina fingit in libertate creata, poſtulat ut voluntas, poſitis omnibus ad agendum proprietate rationis, naturæ, & cauſſalitatis prærequiſitis, poſſit non agere in ſenſu compoſito, ſeu cum illis componere diſſenſum & negationem actionis: At hoc non ſolum non eſt de ratione libertatis creatæ, ſed etiam illi repugnat, & contradictionem involvit, ut infra art. 6. §. 1. oſtendimus: Ergo talis indifferentia ad eſſentiam libertatis creatæ non pertinet, & implicat contradictionem.

12 Tertio, Hæc indifferentia Moliniana ſubtrahit a Deo rationem primi liberi, & primæ cauſſæ reſpectu determinationis voluntatis creatæ; quia ut talis indifferentia in actum ſe exerat, non indiget concurſu Dei prævio eam applicante, ſed tantum ſimultaneo, & concomitante; concurſus autem ſimultaneus determinationem voluntatis creatæ non cauſſat, quia illam non determinat, ſed potius ejus determinationem ſupponit, vel expectat, ut Tractatu præcedenti fuſe oſtendimus: Ergo talis indifferentia rejicienda eſt.

13 Denique eamdem concluſionem probant omnia argumenta, quibus neceſſitas gratiæ de ſe efficacis in Tractatu de auxiliis demonſtrari ſolet: hæc enim indifferentia verſatilis & Moliniana recta fronte cum neceſſitate talis gratiæ pugnat, unde, ut ſupra dicebamus, ab omnibus ejus defenſoribus procul abjicitur.

§. II.

Solvuntur objectiones.

14 Objicies primo: SS. Patres comparant liberum hominis arbitrium æquilibrio æque in utramque partem propenſo, & cardini verſatili, qui in ortum & occaſum æquali facilitate vertitur: Ergo juxta SS. Patres libertas voluntatis noſtræ conſiſtit in indifferentia illa in utramque partem verſatili, quæ extrinſecam Dei motionem & prædeterminationem excludit: Conſequentia videtur manifeſta: cum enim voluntas a Deo præmota, ſit determinata ad unum actum; v. g. ad amorem, eique veluti affixa, quamvis ſub tali motione & prædeterminatione ſervet potentiam & facultatem ad oppoſitum, ut docent Thomiſtæ, non poteſt tamen ſub illo ſtatu eſſe veluti libra, in perfecto æquilibrio conſtituta, vel cardo verſatilis, cui eſt indifferens & æque pronum verti ad ortum vel ad occaſum. Antecedens autem probant, tum ex Baſilio libro de Spiritu Sancto c. 16. ubi ait: *Angeli ceciderunt, quia æquali libramento poterant in virtutem & vitium vergere.* Tum ex Auguſtino lib. 3. de libero arbitrio c. 1. cujus verba ſunt: *Motus quo huc atque illuc voluntas convertitur, niſi eſſet in noſtra poſitus poteſtate neque laudandus homo eſſet, cum ad cæleſtia, neque culpandus, cum ad inferiora detorquet cardinem voluntatis.* Plura alia teſtimonia videri poſſunt apud Ruizium de ſcientia Dei, diſp. 42. & 43. & apud Petavium tom. 1. dogmatum Theologicorum, lib. 5. c. 2. & 3.

15 Reſpondeo conceſſo Antecedente, negando Conſequentiam. Nam quando SS. Patres comparant liberum arbitrium æquilibrio aut cardini verſatili, hac ſimilitudine ſolum declarare intendunt, hominem non habere virtutem operativam, affixam & determinatam ad unum, qualem habent cauſſæ naturales & neceſſariæ, ſed indeterminatam & indifferentem ad utrumlibet, & docere quod voluntas creata in ordine cauſſæ ſecundæ, & in ratione ſecundi liberi, & ſecundi determinantis, poteſt ſeipſam flectere, & determinare ad quodcumque voluerit; nolunt tamen per hæc exempla SS. Patres excludere ſubordinationem, & dependentiam quam habet a Deo ut primo libero, primoque determinante, nec conſequenter negare neceſſitatem divinæ motionis & applicationis; immo potius iiſdem exemplis quibus utuntur, illam aperte declarant. Libra enim in perfecto æquilibrio conſtituta, nunquam in unam partem inclinabit, niſi ab aliquo pondere determinetur; & cardo verſatilis nuſquam verget verſus ortum potius quam verſus occaſum, niſi ab aliquo moveatur, & verſus illam partem impellatur. Ita pariter, cum voluntas noſtra ex ſua natura ſit indeterminata & indifferens ad utrumlibet, nunquam ſe determinaret & in actum exiret, niſi a Deo moveretur & determinaretur: *Ab indifferenti enim ad utrumlibet non exit actus determinatus, niſi ab aliquo alio inclinetur ad unum,* inquit Commentator 2. Phyſiorum. Vel ut loquitur Sanctus Thomas ſupra relatus: *Quod indifferenter ſe habet ad multa, non magis unum eorum operatur quam aliud, niſi ab aliquo termînetur ad unum.*

Addo quod, quando SS. Patres comparant liberum ar- 16
bitrium libræ in perfecto æquilibrio conſtitutæ, aut cardini in utramque partem verſatili, loquuntur de libertate potentiali, & in actu primo conſiderata, quæ eſt indifferens ad utrumlibet, nec magis ad unam partem determinata quam ad alteram, non vero de libertate actuali, & in actum ſecundum redacta: hæc enim, ut patet, eſt ad unum actum determinata, cum potentia tamen & facultate ad oppoſitum, nec gaudet indifferentia illa potentiali & privativa, quæ omnem determinationem & actum excludit: Unde cum voluntas prædeterminata ſit libera in actu ſecundo, & in actuali exercitio libertatis, non debet ſub hoc ſtatu comparari libræ in perfecto æquilibrio conſtitutæ, aut cardini in utramque partem verſatili; ſed potius libræ in unam partem inclinanti, cum potentia tamen & facultate vergendi in alteram; in hoc enim libertas actualis noſtræ voluntatis conſiſtit.

Objicies ſecundo: Libertas creata eſt quædam partici- 17
patio libertatis divinæ & increatæ: Sed libertas divina in eo conſiſtit, quod Deus ita ſeipſum determinet, ut a quocumque agente extrinſeco determinari non poſſit: unde D. Thom. in 2. diſt. 25. quæſt. 1. art. 1. ad 1. probat in Deo eſſe liberum arbitrium, *Quia determinatio ſui actus non eſt ſibi ab alio, ſed a ſeipſo*: Ergo ſimiliter de ratione libertatis creatæ erit quod voluntas ita ſeipſam determinet, ut a quocumque alio determinari non poſſit, & conſequenter quod gaudeat indifferentia illa verſatili, quam Recentiores in illa agnoſcunt.

Reſpondeo libertatem creatam eſſe quidem aliquam di- 18
vinæ & increatæ libertatis participationem, ſed diminutam & inadæquatam: habet enim homo ratione libertatis ſibi inditæ dominium in ſuos actus, ratione cujus poteſt ut ſecundum liberum, & ſecundum determinans, ſe determinare ad volendum & eligendum hoc vel illud; quia tamen non eſt, nec eſſe poteſt, prima cauſſa ſuæ determinationis, non poteſt habere in ſuos actus liberos dominium ita abſolutum & independens, ut divinæ motionis & applicationis neceſſitatem excludat. Unde, ut ſupra vidimus, D. Thomas ſtatuit hoc diſcrimen inter Deum & cauſſas ſecundas contingentes & liberas, quod cauſſa libera & contingens determinatur ab aliquo exteriori ad effectum: voluntas autem divina, quæ ex ſe neceſſitatem habet, ſeipſam determinat ad volitum ad quod habet habitudinem non neceſſariam.

Ex quo patet, quam ſit a veritate & doctrina D. Tho- 19
mæ alienum, quod dicit Petrus a S. Joſeph in ſua defenſione D. Thomæ pag. 56. nimirum *quod libertas divina & creata in eo conveniunt, quod ſicut Deus, præciſe ut liber eſt, ab alio quam a ſe non determinatur ad agendum; ita creatura, quæ libera eſt, ita ſe determinat ad agendum, ut ad hoc ab alio, ſalva libertate, determinari non poſſit.* Idem repetit pag. 368. dicens, quod creaturæ ratione libertatis ſunt Deo ſimiles, quatenus ſicut Deus ſeipſum determinat ad ſuas volitiones, eo quod liber eſt; ita creaturæ rationales ſeipſas determinant ad ſuas operationes, neque ad eas ab ullo agente extrinſeco, ſalva ipſarum libertate, determinari poſſunt. Patet, inquam, falſitas hujus doctrinæ: Tum ex diſcrimine ex D. Thoma relato inter Deum & cauſſas ſecundas liberas & contingentes. Tum etiam, quia idem S. Doctor quæſt. 22. de verit. art. 9. ſtatuit hanc differentiam inter Deum & alia agentia creata, quod illa, cum ſint omnino extrinſeca voluntati, non poſſunt ea intrinſece immutare & determinare: Deus autem, cum ſit auctor & principium animæ, & eminentiſſimo modo omnem ejus libertatem & determinationem contineat, poteſt, ſalvis juribus libertatis illius, eam intrinſece determinare & immutare, ejuſque inclinationem transferre de uno in aliud.

Denique idem Præceptor Angelicus clare mentem ſuam 20
aperit, & prædictam Petri a S. Joſeph doctrinam penitus convellit in 2. diſt. 25. q. 1. art. 1. ad 3. his verbis: *Determinatio actionis & finis in poteſtate liberi arbitrii conſtituitur, unde remanet illi dominium ſui actus,* LICET NON ITA SICUT PRIMO AGENTI. Unde contra hunc Auctorem, ſub Michaelis clypeo & labaro pugnandum eſt, & hoc potentiſſimo verbo, QUIS UT DEUS? vel ut loquitur S. Thomas: NON ITA TAMEN SICUT PRIMO AGENTI, tota ejus doctrina facile ſubvertetur. Quare idem S. Doctor quæſt. 3. de potentia art. 7. ſibi hoc argumentum objicit: *Creatura Dei, ſimilitudinem habet, in quantum actu eſt, & actu agit, & ſecundum hoc eſt divinæ bonitatis particeps: hoc autem non eſſet, ſi virtus ſua ad agendum non ſufficeret: ſufficit ergo creatura ad agendum, ſine hoc quod Deus in ea operetur.* Cui ſic reſpondet: *Ad decimum dicendum, quod creatura habet aliquam Dei ſimilitudinem, participando bonitatem ipſius, in quantum eſt, & agit; non tamen ita quod per ſimilitudinis perfectionem ad æqualitatem perveniat; & ideo ſicut imperfectum indiget perfecto, ita virtus naturæ in agendo indiget operatione divina.* Ex quo patet falſum eſſe, & a doctrina D. Thomæ penitus alienum, quod docet Suarez, & poſt ipſum Petrus a S. Joſeph, nempe divinam libertatem eſſe illuſtre exemplar libertatis noſtræ, ac per conſequens debere noſtram libertatem eam in hoc imitari, ut ſit prima radix, & prima cauſſa ſuæ determinationis, ita quod per ſe ſufficiat ad ſe determinandum; independenter a motione & determinatione primi liberi, primique determinantis: hoc enim nihil aliud eſt, quam velle noſtrum liberum arbitrium eſſe æquale Deo in eo quod proprium Dei eſt, quod eſt liberum arbitrium extollendo contra ſuam propriam naturam præcipitare. Unde D. Hieronymus epiſt. ad Cteſiphontem: *Quæ* (inquit) *poteſt alia major eſſe temeritas, quam Dei ſibi, non dico ſimilitudinem, ſed æqualitatem vendicare, & brevi ſententia omnium hæreticorum venena complecti.*

ARTICULUS II.

Quæ ſit radix & origo libertatis creatæ?

Duplicem libertatis noſtræ radicem agnoſcunt Thomiſtæ cum S. Doctore 1. Periherm. lect. 14. Unam remotam, & extrinſecam, ac in Deo exiſtentem. Alteram proximam, & intrinſecam, & in ipſo homine reſidentem. Prima eſt efficacia infinita divinæ voluntatis, attingentis ſubſtantiam & modum in noſtris operationibus. Secunda eſt indifferentia objectiva judicii, qua intellectus judicat, bonum propoſitum voluntati ut proſequendum, non habere neceſſariam connexionem cum bono in communi, ad quod eſt naturaliter determinata voluntas. Utraque libertatis radix breviter hic explananda eſt.

§. I.

Prima libertatis radix explicatur.

21 Dico primo: Secundum principia D. Thomæ, prima radix contingentiæ & libertatis in rebus, eſt ſumma efficacia divinæ voluntatis, cujus cauſſalitas ſe extendit ad omne ens, & ad omnes modos & formalitates entis.

Hanc concluſionem perpetuo & conſtanter docet Div. Thom. in omnibus locis in quibus agit de concordia libertatis creatæ cum voluntate Dei, ejuſque providentia & prædeſtinatione: nuſquam enim aliter hæc extrema inter ſe conciliat, quam ad infinitam divinæ voluntatis efficaciam recurrendo. Ut videri poteſt ſupra q. 19. art. 8. ubi quærit: *An voluntas Dei neceſſitatem rebus volitis imponat?* Et rejecta ſententia aliquorum, qui libertatem & contingentiam rerum volebant peti ſolum ex ipſis cauſſis ſecundis liberis & contingentibus, ſic concludit. *Et ideo melius dicendum eſt, quod hoc contingit propter efficaciam divinæ voluntatis. Cum enim aliqua cauſſa efficax fuerit ad agendum, effectus conſequitur cauſſam, non tantum ſecundum id quod fit, ſed etiam ſecundum modum fiendi vel eſſendi. Ex debilitate enim virtutis activæ in ſemine, contingit quod filius naſcitur diſſimilis patri in accidentibus, quæ pertinent ad modum eſſendi. Cum igitur voluntas divina ſit efficaciſſima, non ſolum ſequitur quod fiant ea quæ Deus vult fieri, ſed quod eo modo fiant, quo Deus ea fieri vult. Vult autem quædam fieri Deus neceſſario, quædam contingenter, ut ſit ordo in rebus ad complementum univerſi. Et ideo quibuſdam effectibus aptavit cauſſas neceſſarias, quæ deficere non poſſunt, ex quibus effectus de neceſſitate proveniunt: quibuſdam autem aptavit cauſſas contingentes defectibiles, ex quibus effectus contingentes eveniant, &c.* Item ſub iiſdem fere terminis repetit opuſc. 3. cap. 140. *Ad efficaciam* (inquit) *divinæ voluntatis pertinet, ut non ſolum fiat quod Deus vult, ſed ut hoc modo fiat quo illud fieri vult: Vult autem quædam fieri neceſſario, & quædam contingenter, quia utrumque requiritur ad completum eſſe univerſi: ut igitur res utroque modo provenirent, quibuſdam adaptat neceſſarias cauſſas, quibuſdam vero contingentes.* Et q. 23. de verit. art. 5. *Voluntas divina eſt agens fortiſſimum, unde oportet ejus effectum ei omnibus modis aſſimilari, ut non ſolum fiat id quod Deus vult fieri, quod eſt quaſi aſſimilari ſecundum ſpeciem, ſed ut fiat eo modo quo Deus vult illud fieri, id eſt neceſſario vel contingenter, cito vel tarde.* Idem docet 1. p. q. 22. artic. 4. præſertim in reſp. ad 1. & 3. q. 23. art. 6. q. 83. art. 1. ad 3. 1. 2. q. 10. art. 4. ad 1. tertio cont. Gent. c. 94. q. 6. de verit. art. 3. ad 3. & 1. ad Annibal. diſt. 47. q. 1. art. 4.

22 Reſpondent Adverſarii: D. Thomam in his locis libertatem & contingentiam rerum in efficaciam divinæ voluntatis reducere, non quod libertatem & contingentiam rerum ſua efficacia & cauſſalitate immediate producat, ſed quia produxit cauſſas liberas & contingentes, ex quibus effectus liberi & contingentes procedunt.

23 Sed contra primo: D. Thomas loco primo relato, ſcilicet 1. p. q. 19. art. 8. initio corporis articuli, hanc reſponſionem adducit, eamque duplici ratione impugnat, ut ibidem videri poteſt, & in fine ſic concludit: *Non igitur propterea effectus voliti a Deo eveniunt contingenter, quia cauſſæ proximæ ſunt contingentes, ſed propterea quia Deus voluit eos contingenter evenire, contingentes cauſſas ad eos præparavit.* Idem habet q. 23. de verit. art. 5. citato.

Secundo: Verbum *præparare*, ſeu *aptare* cauſſas contin- 24
gentes ad ſuos effectus, quo utitur S. Doctor locis relatis, non idem ſonat ac illa creare vel producere, ut Adverſarii male interpretantur, ſed potius ſignificat eas movere & applicare ad agendum: ut patet quando dicitur Proverb. §. 1. *Præparatur voluntas a Domino.* Hæc enim verba, non creationem, ſed motionem & applicationem voluntatis deſignant, ſicut & iſta Apoſtoli ad Hebræos 13. *Deus autem pacis aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem.* Unde S. Thomas hunc locum exponens, ſic ait: *Deus quando immittit homini bonam voluntatem aptat eum: id eſt facit illum aptum, & ideo Apoſtolus dicit: aptet vos in omni bono.* Spuria ergo ac illegitima, & a mente S. Doctoris prorſus extranea eſt hæc Adverſariorum interpretatio.

Tertio, hæc reſponſio ſubtrahit ab immediata Dei cauſ- 25
ſalitate, & conſequenter ab ejus prædeſtinatione, prædefinitione, ac providentia, ipſum modum libertatis & contingentiæ, qui in noſtris actibus liberis reperitur, quod eſt apertiſſime contra D. Thomam q. præced. art. 4. ad 3. ubi ait: *Modus contingentiæ & neceſſitatis cadit ſub proviſione Dei, qui eſt univerſalis proviſor totius entis.* Et 1. Periherm. lect. 14. *Voluntas divina eſt intelligenda ut extra ordinem entium exiſtens, & veluti cauſſa quædam profundens totum ens; & omnes ejus differentias: ſunt autem differentiæ entis poſſibile & neceſſarium, & ideo ex ipſa voluntate divina originantur neceſſitas & contingentia in rebus.* Idem docet 6. Metaph. lect. 3. in fine ubi ſic diſcurrit, & infallibilitatem divinæ providentiæ cum humanorum actuum contingentia & libertate, hoc modo conciliat. *Sciendum eſt* (inquit) *quod ex eadem cauſſa dependet effectus, & omnia quæ ſunt per ſe accidentia illius effectus: ſicut enim homo eſt a natura, ita & omnia ejus per ſe accidentia, ut riſibile, & mentis diſciplinæ ſuſceptibile. Si autem aliqua alia cauſſa non faciat hominem ſimpliciter, ſed hominem talem, ejus non erit conſtituere ea quæ ſunt per ſe accidentia hominis, ſed ſolum uti eis. Politicus enim facit hominem civilem, non tamen facit eum mentis diſciplinæ ſuſceptibilem, ſed hac ejus proprietate utitur ad hoc ut homo fiat civilis. Sicut autem dictum eſt, ens in quantum ens eſt, habet cauſſam ipſum Deum. Unde ſicut divinæ providentiæ ſubditur ipſum ens, ita etiam omnia accidentia entis, in quantum eſt ens, inter quæ ſunt neceſſarium & contingens. Ad divinam igitur providentiam pertinet, non ſolum quod faciat hoc ens, ſed quod det ei contingentiam vel neceſſitatem ... Quod quidem eſt ſingulare in hac cauſſa: reliquæ enim cauſſæ non conſtituunt legem neceſſitatis, vel contingentiæ, ſed conſtituta a ſuperiori cauſſa utuntur; unde cauſſalitatis cujuslibet alterius cauſſæ ſubditur ſolum quod ejus effectus ſit, quod autem ſit neceſſario vel contingenter, dependet a cauſa altiori, quæ eſt cauſa entis, in quantum eſt ens, a qua ordo neceſſitatis & contingentiæ in rebus provenit.* Non poterat S. Doctor felicius, & clarioribus verbis, mentem ſuam exponere, ac primam noſtræ libertatis radicem detegere, nempe infinitam efficaciam divinæ voluntatis attingentis ſubſtantiam & modum libertatis in noſtris operationibus, & ſua virtute & efficacia efficientis, quod homo infallibiliter ſimul & libere operetur. Quomodo autem hæc duo cohæreant, ſic poteſt breviter explicari. Modus proprius liberi agentis eſt quod ad liberum conſenſum per intentionem finis, & conſilium rationis moveatur; omnis enim actio quæ conſilium ſupponit, & ad illud ſequitur, non poteſt non eſſe libera, cum ſit electio, de cujus ratione eſt libertas, quæ definitur *vis electiva mediorum.* Sic ergo Deus prædefinit actum liberum, quod prædefinit movere voluntatem ad illum, primo imprimendo ei bonam intentionem finis. Secundo mediante tali intentione applicando intellectum ad conſiliandum de mediis. Tertio facta tali conſultatione proponit per imperium rationis medium quod melius & convenientius judicatur. Demum voluntatem ad tale medium eligendum movet & applicat. Hoc modo Deus prædefinit efficaciter actum liberum ab humana voluntate eliciendum, juxta proprium modum libertatis ipſius. Unde nulla alia efficaciori via poteſt tolli libertas actualis voluntatis humanæ, quam negando divinæ voluntatis efficacem prædefinitionem circa humanæ voluntatis operationes, quia ſi illa Dei prædefinitio auferatur, aufertur prima magiſtralis rota (ut loquitur P. Lemos) a quo ceteræ omnes noſtræ voluntates in ſuo motu dependent. Quare ſicut in Horologio, ceſſante prima magiſtrali rota, neceſſario reliquæ a ſuo motu ceſſant; ita ceſſante efficaci Dei prædefinitione, tolluntur omnes operationes liberæ voluntatis humanæ. Hic ergo quadrat celebre illud Auguſtini dictum epiſt. 107. ad Vitalem: *Si vere volumus defendere liberum arbitrium, non oppugnemus unde fit liberum*, id eſt; non oppugnemus efficacem Dei voluntatem antecedentem, ſeu prædefinitiones Dei efficaces, quibus applicatur & movetur ad libere volendum, & ſine quibus nunquam actualiter libere operabitur. Ceterum

terum ad complementum hujus quæſtionis, & confirmationem hujus doctrinæ, quæ Scholæ noſtræ unum eſt decus & ornamentum, ſupereſt ut breviter hic oſtendamus ex quibus fontibus eam hauſerit Angelicus noſter Præceptor.

§. II.

Oſtenditur hanc D. Thomæ doctrinam, ab ipſo Eccleſiæ capite, & Apoſtolorum Principe, primitus eſſe derivatam.

26 HOc curioſe & erudite oſtendit Reverendiſſimus P. Hyacinthus Libelli (vir Caramuelis judicio eruditiſſimus, & ingenioſiſſimus, ac Romæ olim Profeſſor Theologiæ in conventu Fratrum Prædicatorum ſuper Minervam, deinde ſacri Palatii Magiſter digniſſimus, nunc vero Avenionenſium illuſtriſſimus Archiepiſcopus) in quodam opuſculo de origine doctrinæ D. Thomæ, circa concordiam divinæ gratiæ, & decretorum divinorum, cum libertate noſtra, ab eodem Caramuele in ſua Theologia fundamentali, in expoſitione Theſium de ſcientia Dei, relato; ubi hæc habet.

„ Primus hæreticorum qui Eccleſiam Dei antequam adoleſceret præfocare tentavit, fuit Simon Magus, ſeductor inſignis, qui incredibilem habuit apud ſuos Samaritas exiſtimationem; adeo ut eum omnes virtutem Dei magnam appellarint; & niſi hujus irruentis mali principio Deus obſtitiſſet, periculum fuiſſet ne adhuc in cunis vagiens Eccleſia comprimeretur. Multa crepuit de ſe, quæ potius portenta quam opiniones appellari debent, ſed (quemadmodum antiqui ſcriptores nobis reliquerunt) arbitrii creati libertatem potiſſimum tentavit evertere, ut concuſſo libero arbitrio, quod eſt Chriſtianæ Religionis fundamentum, ædificium quod Apoſtoli ſua doctrina parabant extruere, prorſus impediret. Et quoniam vir erat callidiſſimus, & ſycophanta vaferrimus, jam jam plurimos ad ſui ſequelam traxiſſet, quos veluti nepotes, Satanæ genitori, cujus eum primogenitum Ignatius Martyr Epiſcopus ad Trallianos appellavit, generaſſet, niſi Deus opportune occurriſſet. Ipſi enim turbas Cæſareæ ſeducenti occurrit S. Petrus, Apoſtolorum Princeps, qui ipſum veluti apoſtatam, & deſertorem acribus verbis redarguit, detectionem increpavit, ſubdoloſæ doctrinæ technas detexit, diſputando ſophiſmata reſolvit, atque invictis argumentis pervicaciam confodit.

27 „ Inter capita de quibus diſputarunt S. Petrus, & Simon Magus, unum fuit de libertate arbitrii creati, contra quam argumentabatur Simon iiſdem prorſus argumentis, quibus urgent nos Adverſarii noſtri, & quibus ſolent impugnari noſtra decreta prævenientia, & prædefinientia, noſtra auxilia efficacia, noſtra præſcientia independens a veritate objectiva & futuritione: cui S. Petrus, poſt Chriſtum primus Eccleſiæ Miniſter, iiſdem prorſus modis reſpondit, quibus nos reſpondere ſolemus; adeo ut, me quidem judice, nec tantillum noſtræ reſponſiones, a reſponſionibus D. Petri diſſentiant. Sed undenam hæc acceperim, tenete. Extant libri Recognitionum S. Clementis Romani, viri domi ſuæ nobilis, ut qui ex Cæſarum familia originem traxerit, quive D. Petro ſucceſſit, & quem narrant a Petro vivente ad Apoſtolatus apicem vocatum, nimirum ut eo defuncto Romanam Eccleſiam gubernaret. Hunc libros prædictos ſcripſiſſe tradunt omnes qui res antiquas curioſe ſcrutantur.

28 „ Inter alia quæ l. 3. paullo poſt principium narrantur, una diſputatio eſt inita Cæſareæ inter Simonem Magum, & Petrum Apoſtolum, ubi multa divine D. Petrus de malo, de felicitate, de ſtudiis hujus vitæ diſſeruit. Sed de libero arbitrio, inquirente & contradicente Mago, D. Petrus ea reſpondit, & reſolvit, quæ modo nos ipſi reſpondemus, & quæ S. Thomas nobis dictavit ut reſponderemus. Quod ut quam verum ſit cognoſcatis, placet hic diſputationem, quoad ea quæ rei noſtræ inſerviunt, tranſcribere. Dicebat Simon, quod unuſquiſque, ſicut ei fato decernitur, vel ſapit aliquid, vel intelligit, vel patitur; & in nulla re hominem eſſe ſui arbitrii. At contra S. Petrus argumentatus eſt, neceſſe eſſe hominem eſſe ſui arbitrii, aliter convulſa eſſe omnia, fruſtra ſtudium ſectandi meliora, fruſtra principibus hujus mundi legibus præeſſe, fruſtra punire, vana jura populorum, miſeros eſſe eos qui ſervant cum labore juſtitiam, beatos vero illos qui in delictis poſiti, cum luxuria & ſcelere viventes tyrannidem tenent. Quibus Simon minime acquieſcens, & ultimum experimentum doctrinæ D. Petri facere volens inſtitit interrogans, ſi quod Deus vult eſſe, eſt: & quod Deus vult non eſſe, non eſt? Quaſi diceret: ſi hoc mihi concedas, jam fateberis nihil a nobis libere agi; quippe quod Deus vult eſſe, neceſſario eſt. Quæ objectio tam valida Simoni videbatur, ut confidens Petrum non reſponſurum, ſe obtemperaturum ſpoponderit, ſi illi D. Petrus reſpondiſſet. Quod argumentum illud eſt quod Adverſarii noſtri inſolubile exiſtimant, & cui S. Thomas imperturbabili ac eodem ſemper tenore verborum reſpondet, cui Thomiſtæ ſumma animorum concordia, & antiquis temporibus ſatis fecerunt, & hodie quo tempore moleſtius perurgentur ſatisfaciunt. Videamus quæ oracula fuderit Petrus, & attente proprietatem atque magnificentiam doctrinæ perpendite. Dicit, omnium quæ moventur, quædam neceſſario moveri, quædam voluntarie, & libere moveri: ſolent motus neceſſitate duci, ut ſtatutum compleant curſum; hominem vero actus ſuos libere ac voluntarie elicere. *Jam ergo inquit* (hæc ſunt verba D. Petri) *ignoras Simon, & valde ignoras quomodo in ſingulis quibuſque voluntas Dei ſit. Quædam enim voluit, ut diximus, ita eſſe, ut aliud eſſe non poſſent, quam id quod ab ipſo inſtituta ſunt. Et his neque præmia, neque ſupplicia ſtatuit. Ea vero quæ ita eſſe voluit, ut in ſua poteſtate habeant agere quod velint, his pro actibus ac voluntatibus ſuis ſtatuit, ut aut remunerationes mereantur, aut pœnas. Cum ergo in duas ut docui partes dividantur cuncta quæ moventur: ſecundum eam quam ſupra diximus diſtinctionem, omne quod vult Deus, eſt: quod autem non vult, non eſt.* Hactenus D. Petrus. Quod ſi ſincere perpenderent hi quibus diſplicet noſtra doctrina, mutarent ſententiam, cum primum iis D. Petri doctrina diſplicere conſtaret. Cum enim urgeret Simon, fieri non poſſe, ut cum voluntate efficaci Dei, libertas humana componeretur; Reſpondit Petrus, optime cohærere; quoniam neceſſe eſt illum actum eſſe liberum, quem Deus vult eſſe liberum. Hæc eſt neceſſitas præveniens, Thomiſtica, amica libertatis. Hæc prædeterminatio fovens libertatem. Hæc infallibilitas antecedens, libertati contubernalis. Hæc S. Thomæ frequens doctrina. Hoc tandem furtum auguſtiſſimum auſpicato factum, & quo nos magno utilitatis compendio utimur ac religioſe & feliciſſime ſemper utemur.

„ Unum remanet contrariis noſtris effugium, dicere ſcilicet, libros recognitionum D. Clementis ſuppoſitos eſſe, vel ad minimum ab Ebionitis, ceteriſque Hæreticis, qui eo tempore contra Eccleſiam dimicarunt, depravatos atque corruptos. Scio primum non dicturos cordatiores Theologos; ſiquidem Patres ex prædictis libris recognitionum, argumenta fortiſſima contra Hæreticos eliciunt. quibus præcipue conſtat traditio. Et nihilominus contra Hæreticos, illos libros penitus negantes, erudite diſputat Lambertus Gruterus Venradius, in præfatione affixa principio operum D. Clementis: ipſum videte. 29

„ Ferendum potius eſſet, ſi dicerent prædictos libros eſſe corruptos, ex quibus proinde non poſſunt ullius roboris argumenta depromi. Sed quamquam verum ſit præfatos libros ab Ebionitis fuiſſe corruptos, in materia tamen de libero arbitrio integri uſque ad hæc noſtra tempora pervenerunt, ut obſervavit Bellarminus, vir accuratiſſimus; nam ante Ruffini ætatem (inquit ipſe lib. 1. de Grat. & libero arbitrio cap. 25.) qui hos libros Latinos fecit, nulli fuerunt Hæretici, qui libero arbitrio nimis tribuerent, quod poſtea fecerunt Pelagiani. Multi autem fuerunt Hæretici, qui negaverunt liberum arbitrium, ut Simon Magus, Manes a quo Manichæi, & alii. Itaque ſi in iis libris negaretur liberum arbitrium, ſuſpicari poſſemus inſertam fuiſſe eam doctrinam a Manichæis, vel aliis hujuſmodi Hæreticis: at liberi arbitrii confeſſionem non poſſumus alii Hæretico illius temporis aſcribere. Deinde veteres Patres qui dicunt hos libros corruptos eſſe ab hæreticis, non tacent in quibus articulis corrupti ſunt, ſed ſcribunt in articulis de divinitate Filii, aliiſque ſimilibus eſſe corruptos. Corruptelam autem in articulis de libertate arbitrii, nullus veterum unquam notavit. Hæc omnia prædictus Pater ex relatione Caramuelis loco citato. 30

§. III.

Altera libertatis radix detegitur.

DIco ſecundo: Indifferentiam objectivam judicii eſſe proximam & intrinſecam noſtræ libertatis radicem. 31

Hanc etiam concluſionem expreſſe & in terminis docet S. Thomas variis in locis. Nam 1. Periherm. lect. 14. poſtquam verbis ſupra relatis, primam noſtræ libertatis radicem, ex infinita divinæ voluntatis efficacia, totum ens, & omnes ejus differentias profundentis, petendam eſſe docuit, ſtatim ſubdit: *Alteram radicem contingentiæ Philoſophus ponit ex hoc quod ſumus conſiliativi.* Et infra: *Philoſophus ſignanter radicem contingentiæ in his quæ fiunt a nobis aſſignavit ex parte conſilii, quod eſt eorum quæ ſunt ad finem, & tamen non ſunt determinata.* Idem docet 1. part. q. 83. art. 1. his verbis: *Quia judicium rationis ad diverſa ſe habet, & non eſt determinatum ad unum, neceſſe eſt quod homo ſit liberi arbitrii, ex hoc ipſo quod rationalis eſt.* Et 1. 2. q. 17. art. 1. ad 2. *Ex hoc voluntas libere poteſt ad diverſa ferri, quia ratio poteſt habere diverſas cognitiones boni.* Et iterum qu. 24. de veritate art. 2. in corp. *Tota ratio libertatis ex modo cognitionis dependet.* Et paulo poſt. *Totius libertatis radix eſt in ratione conſtituta.* Et ibidem probat in brutis non eſſe libertatem, quia judicium eorum eſt determinatum ad unum: quæ ratio non valeret, ſi indifferentia objectiva judicii non eſſet radix libertatis.

32 Probatur etiam concluſio ratione fundamentali. Cum voluntas ſit appetitus rationalis, ſequens directionem rationis, & cognitionem intellectus: quod ſit determinata vel indifferens ad oppoſita, provenire debet ex determinatione & indifferentia ipſius cognitionis, & conſequenter indifferentia objectiva judicii eſſe radix libertatis.

33 Confirmatur: Quando affirmatio eſt cauſſa affirmationis, negatio eſt cauſſa negationis, & e contra: Sed in brutis negatio libertatis oritur ex eo quod judicium eorum eſt determinatum ad unum, ut docet D. Thomas ſupra relatus. Item amor beatificus, non eſt liber, ſed neceſſarius, quia regulatur per lumen gloriæ, & cognitionem claram & intuitivam, quæ repræſentat Deum ut habentem omnem rationem boni, ac proinde ut neceſſario diligendum: Ergo in nobis indifferentia objectiva judicii, qua intellectus judicat objectum propoſitum voluntati ut proſequendum, non continere omnem rationem boni, atque ita poſſe ab illa amari vel rejici, erit proxima radix & origo libertatis. Ex quo infero, &

Dico tertio: De potentia Dei abſoluta non poſſe fieri, ut voluntas ſub indifferenti judicio rationis tendat in aliquod objectum, & nihilominus non libere feratur in illud.

34 Ratio eſt, quia voluntas, cum ſit appetitus rationalis, ſequens ductum rationis, & cognitionem intellectus, fertur in bonum apprehenſum per rationem, eo modo quo ipſi proponitur; unde ſi proponatur ut indifferens, & ut non habens omnimodam rationem boni, voluntas non poteſt ferri in illud cum indifferentia, atque adeo cum libertate. Qua etiam ratione utitur D. Thomas 1. 2. q. 10. art. 1. in *ſed contra*, ut probet quod voluntas aliqua appetit naturaliter. *Motus voluntatis* (inquit) *ſequitur actum intellectus: ſed intellectus aliqua intelligit naturaliter: Ergo & voluntas aliqua vult naturaliter.*

35 Confirmatur & magis illuſtratur hæc ratio. Si poſita indifferentia objectiva judicii, voluntas non libere ferretur in objectum, ſequeretur quod in illo actu operaretur ſine ulla cognitione: Sed hoc repugnat, ut oſtendunt Philoſophi in libris de anima, & conſtat ex ipſa natura voluntatis quæ eſt appetitus rationalis id eſt ſequens ductum & cognitionem rationis: unde dicit Auguſtinus: *Inviſa amare poſſumus: incognita nequaquam*: Ergo, &c. Sequela Majoris probatur. Ille actus non procederet a voluntate ut directa per illam cognitionem, quæ repræſentat objectum ut indifferens, alioquin ſicut illa cognitio eſt radicaliter libera; etiam actus voluntatis eſſet formaliter liber, & ſicut in illa cognitione eſſet indifferentia objectiva, ita & in actu voluntatis reperiretur indifferentia formalis. Nec procederet etiam a voluntate ut directa per aliam cognitionem, ſuppono enim nullum alium actum intellectus præſupponi: Ergo procederet a voluntate abſque ulla directione & cognitione intellectus. Sicut ergo voluntas, etiam de potentia Dei abſoluta, non poteſt ferri in incognitum, ita nec amare neceſſario aliquod objectum, quod ut indifferens ei ab intellectu proponitur.

36 Confirmatur amplius ex D. Thoma loco ultimo citato in reſp. ad 1. ubi docet quod voluntas poteſt conſiderari dupliciter. Primo ut natura: ſecundo ut potentia libera. Primo modo tendit in bonum naturaliter, & ſimplici ejus apprehenſione dirigitur. Secundo libere in illud fertur, & judicio indifferenti rationis regulatur. Sicut ergo implicat quod a voluntate primo modo conſiderata, exeant niſi actus pure naturales & neceſſarii, quales ſunt prima intentio finis, vel amor beatitudinis in communi: ita & ab illa ſecundo modo ſpectata, non poſſunt niſi actus liberi procedere, & ita repugnat quod voluntas, ut eſt potentia rationalis, & indifferenti judicio rationis regulata, ad aliquem actum neceſſitetur.

§. IV.

Solvuntur argumenta in contrarium.

37 COntra præcedentem concluſionem inſurgit Suarez prolegom. 2. de gratia cap. 4. & 5. eamque totis viribus conatur evertere. In primis objicit auctoritatem D. Thomæ qu. 22. de verit. art. 8. ubi dicit, Deum poſſe neceſſitare voluntatem, non cogere. Et Auguſtini in Enchir. c. 98. docentis, Deum poſſe inclinare voluntates hominum ad quodcumque voluerit, & quomodocumque voluerit: Sed hoc eſſet falſum, ſi non poſſet voluntatem hominis neceſſitare ad amandum objectum ut indifferens ei ab intellectu propoſitum: Ergo &c.

38 Secundo arguit: Calvinus & alii hujus temporis Hæretici, dixerunt Deum decreto ſuo & gratia efficaci, neceſſitare hominis voluntatem, ejuſque libertatem & indifferentiam tollere: & tamen illi non ſuſtulerunt indifferentiam objectivam judicii, neque dixerunt hominem moveri per gratiam ad actus bonos, ſicut bruta incitantur a natura ad pabulum, vel ſicut beati moventur a Deo ad amorem beatificum: Ergo Patres Tridentini, qui hoc non obſtante hunc errorem proſcripſere, cenſuerunt ad libertatem non ſufficere judicium rationis indifferens, eoque exiſtente in intellectu, voluntatem poſſe neceſſitari a Deo per motionem aliquam in illa receptam; eamque determinantem ad unum, ſine potentia & facultate ad oppoſitum.

Tertio: Voluntas regulata per judicium rationis indifferens, non gaudet niſi virtute & potentia finita ad ſe determinandum: Ergo poteſt vinci ab agente virtutis infinitæ, & conſequenter neceſſitari ut agat vel non agat. 39

Quarto: Voluntas non ſolum poteſt neceſſitari ab objecto, ſed etiam a Deo, ut docet D. Thomas ubi ſupra: At ſi non poſſit neceſſitari a Deo, ſuppoſita indifferentia objectiva judicii, ſolum poterit neceſſitari ab objecto: Ergo, &c. 40

Quinto: Si homo non poſſet neceſſitari a Deo ad amandum objectum, illi ut indifferens ab intellectu propoſitum, voluntas creata non poſſet extrahi per divinam omnipotentiam a ſuo connaturali modo operandi: Conſequens eſt falſum, & divinæ omnipotentiæ injurioſum: Ergo & Antecedens. Sequela Majoris probatur: Connaturale eſt voluntati ferri neceſſario circa objectum abſque indifferentia ei propoſitum: Ergo ſi Deus non poſſit aliter neceſſitare voluntatem ad amandum aliquod objectum, quam proponendo illud abſque indifferentia, non poterit voluntatem a ſuo connaturali modo operandi extrahere. 41

Hæc tamen parum urgent, & ex principiis ſtatutis facile dilui poſſunt. Ad primum enim reſpondetur, D. Thomam loco citato docere quidem, Deum poſſe neceſſitare voluntatem creatam, eamque intrinſece immutare (quod ultro fatemur) non tamen dicere ibi, neque alibi, quod poſſit illam neceſſitare, quando movet eam per judicium rationis indifferens, ad volendum aliquod bonum, id enim manifeſte ejus naturæ repugnat, ut oſtendimus; quia cum illa ſit appetitus rationalis, non poteſt ferri in objectum alio modo quam ſit ei ab intellectu propoſitum. Unde ad Auguſtini teſtimonium ibidem adductum, facile reſpondetur, Deum, ratione ſuæ omnipotentiæ, & ſupremi dominii quod habet in noſtram voluntatem, poſſe illam movere & applicare ad quodcumque voluerit, & quomodocumque voluerit, dummodo id non implicet contradictionem, nec modus ille repugnet naturæ ipſius voluntatis, ut contingit in propoſito. 42

Ad ſecundum dicendum, quod licet Calvinus, & alii hujus temporis Hæretici, indifferentiam objectivam in homine moto per gratiam efficacem, non negaverint formaliter & expreſſe; & ut ita dicam, in actu ſignato, eam tamen ſuſtulerunt virtualiter, arguitive, & in actu exercito; docuerunt enim voluntatem moveri a Deo per gratiam efficacem ſpontanee ſolum & non libere, & ſine indifferentia & potentia ad oppoſitum, eoque modo quo equus a ſeſſore movetur & incitatur ad currendum; hoc enim exemplo utitur Calvinus lib. 2. inſtit. cap. 3. Unde cum motus pure ſpontanei nullam ſupponant vel patiantur indifferentiam objectivam judicii, ut conſtat in prima intentione finis, & in amore beatitudinis in communi, manifeſtum eſt, Calvinum, & alios hujus temporis Hæreticos, reipſa & de facto indifferentiam objectivam judicii ſuſtuliſſe de medio, licet forte eam formaliter & expreſſe non negaverint. 43

Vel etiam dici poteſt, Calvinum dupliciter erraſſe, primo in fide aſſerendo Deum ſua gratia movere hominis voluntatem pure ſpontanee, & nullam relinquendo indifferentiam ſeu potentiam ad oppoſitum, ſub ipſa motione gratiæ. Secundo in Philoſophia exiſtimando voluntatem poſſe a Deo neceſſitari, remanente in intellectu indifferentia objectiva judicii; & Concilium primum errorem proſcripſiſſe, alterum vero noluiſſe attingere; ſed illum diſputationibus Philoſophorum & Theologorum reliquiſſe. 44

Ad tertium, conceſſo Antecedente, diſtinguo Conſequens. Poteſt vinci ab agente virtutis infinitæ, id eſt poteſt efficaciter determinari ad actum, concedo Conſequentiam. Poteſt vinci, id eſt neceſſitari, retento judicio indifferenti, nego Conſequentiam. Quia etſi infinita efficacia omnipotentiæ divinæ, petat taliter dominari voluntati creatæ, ut illam quocumque voluerit vertere poſſit: juxta illud Proverb. 21. *Sicut diviſiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit vertet illud*: non tamen petit, quod illam poſſit neceſſitare, medio judicio indifferenti, quia, ut ſupra dicebamus, in hoc modo neceſſitandi contradictio involvitur. 45

Ad quartum dicatur, voluntatem poſſe neceſſitari a Deo, mediante judicio neceſſario, & non aliter: quo pacto beati neceſſitantur in patria ad amorem beatificum, & homines in via ad amorem beatitudinis in communi, 46

ad

ad quam neceſſitatem, non ſolum objectum, ſed etiam divina omnipotentia concurrit: unde conceſſa Majori, neganda eſt ſequela Minoris.

47 Ad quintum nego etiam ſequelam Majoris, ad cujus probationem dicendum eſt, non ſolum connaturale eſſe voluntati creatæ ferri neceſſario in objectum, ei abſque indifferentia propoſitum, ſed etiam illam petere connaturaliter, ut objectum quod non eſt ſummum bonum, nec cum illo connexum, indifferenti judicio ei proponatur. Unde ſi Deus aliquod objectum creatum ſine indifferenti judicio ei proponeret, illam non moveret eo modo quo connaturaliter petit, eamque a ſuo connaturali modo operandi extraheret.

48 Dices, Repugnat quod Deus proponat voluntati aliquod objectum creatum, puta divitias abſque indifferenti judicio rationis; quia non poteſt hoc modo tale objectum voluntati proponere, niſi cauſſet in intellectu judicium aliquod, quo judicet divitias eſſe ſummum bonum, vel cum illo neceſſario connexum: Sed hoc judicium Deus non poteſt in intellectu cauſſare; alioquin cum illud ſit falſum & erroneum, Deus eſſet cauſſa falſitatis & erroris: Ergo, &c.

49 Reſpondeo negando Antecedens, ad cujus probationem dicendum eſt, quod ut Deus aliquod bonum creatum, v. g. divitias, abſque indifferenti judicio rationis proponat, neceſſarium non eſt judicium erroneum, quo intellectus judicet illas eſſe ſummum bonum, vel neceſſario cum ſumma bonitate connexum, ſed ſufficit illas cognoſcere ut bonas, cognitione imperfecta, non cognoſcendo bonitatem quæ in illarum carentia poteſt inveniri, nec limitationem bonitatis earum: hanc autem cognitionem poteſt Deus in intellectu cauſſare, quia in illa non reperitur error aut falſitas, ſicut in judicio quo divitias eſſe ſummum bonum judicaret.

ARTICULUS IV.

Explicatur celebris & perantiqua diſtinctio ſenſus compoſiti & diviſi.

50 Dupliciter intelligi poteſt ſenſus compoſitus & diviſus. Primus ſenſus qui videtur apertior, eſt hæreticus, & eſt Lutheri, Calvini, & aliorum hæreticorum hujus temporis, qui dicunt ſenſum compoſitum eſſe, quando motio divina & gratia efficax cum ipſa voluntate conjungitur & componitur: diviſus vero, quando ab illa dividitur & ſeparatur. Ita colligitur ex Calvino in Antidoto ſuper can. 4. ſextæ ſeſſionis, ubi ait: *Diſſentiet quidem a Deo hominis voluntas, quamdiu erit contraria. Verum ſi in obedientiam compoſita fuerit jam ſublatum eſt diſſentiendi periculum.* Apertius hunc ſenſum declarat Vincentius Lenis, Theologus Arauſicanus, in Epiſtola prodroma ad Petavium pag. 22. ubi hanc propoſitionem, *Voluntas prædeterminata poteſt diſſentire*, ipſe ſic explicat, ut voluntas diſſentire poſſit, *excuſſa* (inquit) *prædeterminatione, non retenta*. Hic ſenſus proculdubio hæreticus eſt, ex illo enim ſequitur manifeſta libertatis deſtructio, ut conſtabit ex infra dicendis.

51 Hanc tamen pravam & perverſam ſenſus compoſiti & diviſi intelligentiam, communiter attribuunt Thomiſtis defenſores ſcientiæ mediæ, Suarez lib. 1. de concurſu Dei c. 10. n. 5. ubi ait *Poſſe voluntatem motioni divinæ non conſentire in ſenſu compoſito: id eſt* EXISTENTE DEI MOTIONE. Et lib. 3. c. 9. n. 4. *At fortaſſe dicent* (inquit) *potentiam phyſice prædeterminatam ad conſentiendum, ideo poſſe diſſentire, quia poteſt carere excitatione determinante ipſam, & tunc non conſentiet. Ita enim in reipſa reſpondent, qui ajunt, cum Concilium docet poſſe diſſentire, intelligendum eſſe in ſenſu diviſo.* Item tomo de auxiliis Lugduni recenter impreſſo, lib. 5. c. 18. num. 9. ſic habet: *Potentia in ſenſu diviſo, non eſt potentia proprie activa, ſed magis paſſiva, quatenus poteſt auferre illam prædeterminationem, & relinquere voluntatem in ſua naturali poteſtate.*

52 Idem docet Leſſius in opuſculo de gratia efficaci c. 3. n. 19. ubi volens impugnare ſenſum compoſitum & diviſum Thomiſtarum, ſic ait: *Senſus compoſitus nihil eſt aliud, quam ſi decretum divinum & motio divina componatur cum voluntate, id eſt,* SI VOLUNTATI ADSIT: *Et ſenſus diviſus,* SI ABSIT ET TOLLATUR: *At quid mirum, ſi motione illa ſublata, voluntas poſſit non velle?*

53 In eodem errore & hallucinatione verſatur Molina 1. p. q. 14. art. 13. diſp. 18. n. 2. ubi loquens de ſenſu compoſito & diviſo Thomiſtarum, ſic ait: *In re propoſita non aliter intelligere poſſunt* (Thomiſtæ) *ſenſum diviſum, quam quod ſi Deus ex æternitate non ſtatuiſſet movere arbitrium concurſu ex ſe efficaci, & in tempore quando actus elicitur, non moveretur illud eodem efficaci concurſu, poſſet tunc non elicere eum actum.* Ex quibus locis liquet, illos Auctores manifeſte imponere Thomiſtis, compoſitionem ſolius prædeterminationis cum voluntate; facere ſenſum compoſitum, & ablationem ſeu diviſionem ejuſdem prædeterminationis ab illa, facere ſenſum diviſum: quod tamen ipſi, ut infra oſtendemus, conſtantiſſime negant, & tamquam Calvinianum dogma rejiciunt.

54 Eumdem ſenſum falſo attingit Alvarez Ægidius Coninck diſp. 2. dub. 3. & Meratius in tract. de gratia diſp. 6. ſect. 1. Bannezio & Zumel: immo & Vaſq. ceteris audacior, illum imponit D. Thomæ. Nam 1. p. q. 14. art. 13. diſp. 68. c. 3. ſic habet: *Si reſpondeat*, inquit, *cum D. Thoma hic ad 3. conſequens eſſe neceſſarium ex ſuppoſitione quod Deus ſcierit, & ut ajunt in ſcholis, in ſenſu compoſito, non tamen abſolute & ex ſe, non ſuppoſita ſcientia Dei, quod vocant in ſenſu diviſo.* Ubi manifeſte affingit D. Thomæ perverſam illam ſenſus compoſiti & diviſi intelligentiam, addendo illa verba: *Non ſuppoſita ſcientia Dei: vel ex ſuppoſitione ſcientiæ Dei.* Quaſi D. Thomas vellet præſuppoſita ſcientia Dei, res evenire neceſſario, & ea ſublata, libere & contingenter.

55 Horum veſtigiis inhærens Petrus a ſancto Joſeph, in eumdem ſcopulum impegit, & ſenſum compoſitum & diviſum eodem modo expoſuit & intellexit, in opuſculo quod defenſionem D. Thomæ inſcribit. Idem enim in præfatione, obſervatione 4. pag. 5. ſic habet: *Obſervandum quarto: quando inquirimus an voluntas noſtra a Deo ita moveatur, ut poſita ejuſmodi motione, illa non poſſit non operari, non conſiderare voluntatem noſtram, formaliter ut ſubſtantem motioni divinæ, ſeu ut facientem ſenſum compoſitum cum illa. Si enim voluntas reipſa ſubſtans motioni divinæ, ſpectetur præciſe ut eſt potentia quædam libera, & ut mere præciſa ſub ejuſmodi motione, nemo dubitat quin ea ut ſic, in ſenſu diviſo, poſſit non edere actum ad quem movetur, & flecti ad oppoſitum. Sicut dubium non eſt, quin fur poſſit fugere, & ſaluti ſuæ conſulere, ſi concipiatur ut diviſus a catenis quibus conſtrictus eſt.* Et diſput. 1. ſect. 4. pag. 87. *Nec* (inquit) *hic locum habere poteſt vulgaris illa evaſio de ſenſu compoſito & diviſo. Nam valde ridiculum eſt dicere eum qui abſolute non poteſt, vel præmotionem tollere, vel effectum illius impedire, agere tamen libere, quia in ſenſu diviſo, ſeu ut a tali motione præciſus, poteſt non agere. Sic enim dicendum eſſet, neque nos neceſſario velle beatitudinem, quia ſi concipiamur ut diviſi ab eo inſtinctu quo naturaliter eam optamus, ſic poſſumus eam non velle. Et ſimiliter qui a ſe calidum amovere non poteſt, non caleſit neceſſario, ſed libere, quia ſi concipiatur ut diviſus a corpore calido, non caleſiet, immo nec caleſieri poterit.* Denique toto illo opuſculo hanc ſpuriam & illegitimam, immo & erroneam, ſenſus compoſiti & diviſi intelligentiam, paſſim Thomiſtis attribuit, a qua tamen penitus illi abhorrent, ut conſtabit referendo expreſſa illorum teſtimonia.

56 Primus ſeſe offert Bannez, quem aliqui parum in antiquorum libris verſati, primum præmotionum auctorem aſſerunt. Hic ergo 1. p. q. 14. art. 13. dubio ultimo, his verbis præfatam diſtinctionem explicat. *Neceſſitas in ſenſu compoſito non eſt accipienda in illo ſenſu quod ſtante ſcientia Dei de Antichriſto futuro, nulla maneat contingentia in cauſſis quæ productura ſunt Antichriſtum, ſed ſint totaliter determinata ab ipſa ſcientia Dei, ut neceſſario producat Antichriſtum in tempore a Deo diſpoſito:* HIC ENIM SENSUS EST FALSISSIMUS, ET CONTRA FIDEM. Vide quomodo loquatur de illo ſenſu compoſito, quem Adverſarii ipſi & aliis Thomiſtis attribuunt.

57 Secundo loco occurrit Alvarez gratiæ efficacis, & phyſicæ prædeterminationis propugnator acerrimus, qui variis in locis ita clare circa hoc mentem ſuam aperuit, ut mirum ſit quod Ægidius Coninck, & alii ejuſdem Societatis Theologi ſupra relati, ei perverſum illum ſenſum attribuere audeant. Nam diſp. 25. de auxiliis n. 19. hæc ſcribit: *Advertimus quoſdam Theologos in Dialecticis principiis deficere, dum arbitrantur hanc propoſitionem, homo motus a Deo auxilio efficaci, non poteſt diſſentire vocationi divinæ in ſenſu compoſito nihil aliud ſignificare, quam quod tempore quo illa motio eſt in homine, ille non poteſt diſſentire, ſed neceſſario convertitur; ablata vero motione efficaci, tunc poſſit diſſentire, & non converti. Sed iſti Auctores non attingunt verum ſenſum compoſitum, ſed ſolum faciunt compoſitionem auxilii efficacis cum voluntate creata; non autem componunt auxilium efficax & actualem reſiſtentiam in eodem ſubjecto, pro eodem tempore; quam compoſitionem ſignificat iſta propoſitio: liberum arbitrium motum a Deo auxilio efficaci ad conſenſum, poteſt diſſentire in ſenſu compoſito. Sicut enim iſta propoſitio, album non poteſt eſſe nigrum in ſenſu compoſito, non ſignificat quod quando albedo eſt in homine, tunc non poſſit eſſe niger, ablata vero albedine, poſſit eſſe niger, ſed ſignificat albedinem & nigredinem eſſe formas ſimul incompoſſibiles in eodem ſubjecto, ita ut impoſſibile ſit aliquid ſimul eſſe album & nigrum, & propterea eſt vera propoſitio. Ita hæc: liberum arbitrium motum a Deo auxilio efficaci, non poteſt diſſentire in ſenſu compoſito, non ſignificat quod quando motio efficax eſt in homine non poſſit diſſentire ſi velit, ablata vero motione efficaci, tunc poſſit diſſentire: ſed ſignificat hæc duo eſſe incompoſſibilia ſimul, quod ſcilicet auxilium efficax ſit in libero arbitrio, & liberum arbitrium diſſentiat; & propterea illa propoſitio eſt vera, quoniam auxilium efficax, & actualis reſiſtentia, nec ſunt, nec eſſe poſſunt ſimul in eodem, quamvis efficax auxilium ſimul compatiatur ſecum in eodem arbitrio potentiam ad diſſentiendum ſi velit, quod ſufficit & requiritur ad libertatem.* Eodem modo hanc diſtinctionem explicat diſp. 94. ubi etiam conqueritur de Auctoribus qui oppoſitum ſenſum impingunt Thomiſtis, cum ab eorum mente ſit omnino alienus.

58 Item lib. 2. Reſponſionum c. 1. num. 34. *Senſus compoſitus* (inquit) *non eſt ille qui in argumento inſinuatur, quod videlicet quando gratia efficax eſt in voluntate, non poſſit voluntas non agere actum illum ad quem determinatur, ablata vero motione poſſit non agere. Hic enim ſenſus* CONFICTUS FUIT A CALVINO. Et iterum c. 4. n. 9. *Calvinus in eo deceptus eſt, quia putavit illam propoſitionem (liberum arbitrium motum a Deo gratia efficaci, non poteſt diſſentire in ſenſu compoſito) nihil aliud ſignificare, niſi quod poſtquam jam gratia efficax in voluntate poſita eſt, non poſſit liberum arbitrium diſſentire ac refragari, ablata vero motione poſſit. Et in hac ſignificatione accipere videntur ſenſum compoſitum, qui noſtram ſententiam impugnant. Nos autem multo aliter intelligendum eſſe compoſitum ſenſum illius propoſitionis contendimus. Non enim per illam ſignificatur, quod quando eſt motio efficax in homine, tunc non poſſit diſſentire, & refragari, ablata vero motione poſſit. Si enim hoc ſemel concederetur, abſque dubio everteretur libertas arbitrii, nec poſſet per diſtinctionem illam ſenſus compoſiti & diviſi, ejuſdem arbitrii libertas concordari cum decreto abſoluto voluntatis divinæ, prædeterminantis omnes actus bonos futuros, nec cum efficacia auxilii præoperantis gratiæ. Senſus ergo legitimus illius propoſitionis in ſenſu compoſito accepta eſt, hæc duo ſimul eſſe incompoſſibilia, quod nimirum auxilium efficax ad conſentiendum ſit in homine, & homo diſſentiat:* Quo nihil clarius & expreſſius dici poteſt.

59 Similia habet Gonzalez 1. p. qu. 16. art. 8. diſp. 57. n. 48. *Hæc* (inquit) *propoſitio* (*ſtante prædeterminatione & prædefinitione divinæ voluntatis de futura pœnitentia Petri*) *Petrus poteſt non pœnitere, in ſenſu diviſo vera eſt, falſa autem in ſenſu compoſito; quia quamvis ſtante illa Dei prædefinitione, ab intrinſeca indifferentia ad utrumlibet, ſit Petrus potens, poſſibilitate cauſſæ proxime, non pœnitere; tamen nunquam ita continget, ſtante illa ſuppoſitione; & ideo quod nunquam continget, quodam lato ſenſu, dicitur impoſſibile; id eſt impoſſibilitate conditionata, ſeu conſequentiæ, & hoc appellatur non poſſe in ſenſu compoſito, quod tamen nullatenus impedit libertatem quantum ad uſum, quia libertas quantum ad uſum non conſiſtit in hoc quod eſt facere oppoſitum ejus quod aliquis facit, ſed in hoc quod eſt poſſe proxime intrinſeca indifferentia non impedita, facere oppoſitum ejus quod aliquis facit. Paralogizatur autem arguens ſæpe in hac materia, dum putat ſenſum in prædicta propoſitione nihil aliud eſſe, quam quod Petrus poſſit non agere pœnitentiam, ſemota illa ſuppoſitione; ſenſum autem compoſitum eſſe, quod illam non poſſit non agere, ſtante illa ſuppoſitione. Ex hac autem intelligentia mirum eſt quanta contra nos inferat fingens ſibi hoſtem quem feriat. Hæc autem eſt magna fallacia in explicanda illa vulgata diſtinctione.* Hæc Gonzalez. Eodem plane modo ſenſum compoſitum & diviſum explicant omnes alii Thomiſtæ; tam antiqui, quam recentiores: ut videri poteſt in opuſculo de vero ſenſu compoſito & diviſo, ab uno ex ſtudioſis Conventus noſtri Toloſani compoſito, & Pariſiis impreſſo anno 1638. Idque ingenue fatetur P. Annatus variis in locis, præſertim in libro de libertate incoacta, contra Apologiſtam Janſenii, c. 2. §. 4. ubi hæc ſcribit: *Inde proceſſit error Janſenii, quod putaverit ſe eodem modo philoſophari poſſe, quo Thomiſtæ, cum tamen diverſiſſima ſint illorum principia: nam Thomiſtæ cum victrice concupiſcentia v. g. ponunt ſufficientem gratiam ad reſiſtendum, nec putant quidquam requiri in alterutro caſu, quod habeat rationem principii, & virtutis activæ, & ideo dicere poſſunt ſimultatem eſſe potentiæ ad utrumlibet oppoſitorum immediate ac proxime, neque unquam ſenſum compoſitum & diviſum ſic explicuerunt ut dicerent voluntatem poſſe unum in ſenſu compoſito, & in ſenſu diviſo, hoc eſt ſucceſſive, atque ex hipotheſi quod fiat mutatio in prærequiſitis, poſſe alterum: Nunquam Thomiſtæ ita ſenſum illum compoſitum & diviſum explicuerunt.* Et rurſus in eodem libro contra Commentatorem, cap. 5. §. 1. pag. 226. *Quem invenient Janſeniani inter Thomiſtas, qui concedat ita neceſſarium eſſe quoad exercitium conſenſum quem voluntas præbet motioni gratiæ, quamdiu illa inhæret, quomodo neceſſarius eſt amor beatificus, quamdiu durat viſio? Quem invenient qui dixerit voluntatem, divina gratia prædeterminatam, carere proxima ad diſſentiendum potentia? Quem dabunt, qui diſtinctionem ſenſus compoſiti & diviſi ſic interpretetur, ut ſenſus ſit voluntatem a Deo motam poſſe diſſentire, quamdiu illa motio aberit, & advenerit alia?* Si ergo nullus inter Thomiſtas inveniatur, qui hoc modo ſenſum compoſitum aut diviſum explicuerit, vel intellexerit, cur Suarez, Leſſius, Molina, Vaſquez, Coninchus, Meratius & alii Societatis ſcriptores, hanc pravam ac perverſam intelligentiam & explicationem ipſis attribuunt? ut ſcilicet fingant hoſtem ex palea quem configant, & umbras ac ſpectra proſequantur, & Thomiſtis Calvinianum errorem, a quo longiſſime diſtant, poſſint affingere. De quo fuſe in Apologia Thomiſtarum.

60 Ex his ergo habes (Amice Lector) veram & germanam ſenſus compoſiti & diviſi intelligentiam. Non enim dicitur ſenſus compoſitus & diviſus, ex eo quod componat aut dividat præmotionem a voluntate, & ſignificet quod ea poſita & retenta voluntas non poteſt diſſentire, ſed tantum ea ſemota & excuſſa; ut perperam intelligunt & explicant Auctores relati. Sed ſenſus vocatur compoſitus, ex eo quod conjungat actualem diſſenſum cum præmotione, & conſequenter cum aſſenſu qui ad eam infallibiliter ſequitur; quod manifeſtam contradictionem involvit. Et diviſus, ex eo quod ab ea dividat & ſeparet actualem diſſenſum, & ſolam potentiam reſiſtendi ac diſſentiendi relinquat, in quo nulla eſt implicantia aut repugnantia. Nam ut ait D. Thomas qu. 23. de veritate, art. 5. ad 3. *Quamvis non eſſe effectus divinæ voluntatis non poſſit ſimul ſtare cum divina voluntate, tamen potentia deficiendi effectum ſimul ſtat cum divina voluntate: non enim ſunt iſta incompoſſibilia, Deus vult iſtum ſalvari, & iſte poteſt damnari: ſed iſta ſunt incompoſſibilia, Deus vult iſtum ſalvari, & iſte damnatur.* Quod ſub aliis terminis explicat Capreolus, dicens quod voluntas habet ſimultatem potentiæ, id eſt ſimul & ſemel habet potentiam ad oppoſita, non tamen potentiam ſimultatis, id eſt non habet potentiam ad oppoſita ſimul ponenda & verificanda; ita ut tota ſimultas ſe teneat ex parte potentiæ, non autem ex parte actuum oppoſitorum, ad quos potentia ſe extendit.

61 Igitur hæc propoſitio, *Homo præmotus poteſt diſſentire*, eodem modo explicari debet, quo iſta: *Homo juſtus poteſt peccare*, quæ in ſenſu compoſito eſt falſa, & in ſenſu diviſo vera. Senſus autem compoſitus in hac eſt, quod homo juſtus remanens juſtus non poteſt peccare, ſeu non poteſt conjungere peccatum cum ſua juſtitia: in quo etiam ſenſu intelligi debet illud primæ Joan. cap. 3. *Omnis qui natus eſt ex Deo peccatum non facit: quoniam ſemen ipſius in eo manet, &* NON POTEST PECCARE, *quoniam ex Deo natus eſt.* Senſus vero diviſus, quod homo habens gratiam, ſimul cum illa habet revera potentiam ad peccandum, quod peccatum ſi poneretur, deſtrueret gratiam; licet nunquam poſſit ponere ſimul hæc duo, & peccatum cum gratia conjungere. Idem cum proportione de efficaci Dei motione dicendum: illa enim poſita in voluntate, liberum arbitrium poteſt diſſentire in ſenſu diviſo, quia etiam, prout ſtat ſub tali motione, ſemper retinet potentiam proximam & expeditam ad diſſentiendum; ſicut homo ſub gratia conſtitutus, potentiam proximam ad peccandum: non poteſt tamen diſſentire in ſenſu compoſito, quia cum talis motio inferat infallibiliter conſenſum, & ille ſit in eodem inſtanti temporis cum illa, nunquam poteſt componi cum actuali diſſenſu, ſicut nec gratia ſanctificans cum peccato mortali.

62 Hæc diſtinctio ſic intellecta & explicata, ita celebris eſt & antiqua, ut Divus Thomas quæſtione 6. de veritate, art. 4. ad 8. aſſerat, quod illa communis erat ſuo tempore, eaque communiter utebantur Theologi ad conciliandam libertatem cum prædeſtinatione, *Dicitur communiter* (inquit) *quod hæc, Deus poteſt non prædeſtinatum prædeſtinare, in ſenſu compoſito eſt falſa; in diviſo vera; & ideo omnes locutiones illæ quæ ſenſum compoſitum implicant, ſunt falſæ ſimpliciter.* Quod etiam repetit hic art. 6. ad 3. ubi ait: *Non oportet dicere, quod Deus poſſit non prædeſtinare quem prædeſtinavit, in ſenſu compoſito accipiendo, licet abſolute conſiderando, Deus poſſit prædeſtinare vel non prædeſtinare, ſed ex hoc non tollitur prædeſtinationis certitudo.* Et idem Boetius de conſolatione lib. 5. proſa ultima ait: *Iſta ratio: quod a Deo prævisum eſt, neceſſario evenit, ſolvitur dicendo, quod verum eſt neceſſario evenit, neceſſitate conditionata, non neceſſitate abſoluta. Alii aliter ſolvunt, quod illa propoſitio eſt vera in ſenſu compoſito, ſed falſa in ſenſu diviſo: unde cum dicitur quidquid prævisum eſt, neceſſario evenit, verum eſt in ſenſu compoſito: ergo impoſſibile eſt prævisum a Deo non evenire; tamen in ſenſu diviſo falſa eſt, quia eventus rei ſaltem contingentis, in ſe non eſt neceſſarius.*

63 Favet etiam Ariſtoteles 1. de cælo textu 119. *Sedendi*, inquit, *& ſtandi ſimul quis habet potentiam, quia quando habet illam, habet & alteram, ſed non ſicut ſimul ſedeat & ſtet, ſed alio tempore*, & 1. Elench. agens de fallacia compoſitionis ait: *Propter compoſitionem vero hujuſmodi ſunt, ut poſſibile eſt ſedentem ambulare, & non ſcribentem ſcribere: non enim idem ſignificat, ſi dividens quis dicat & componens quod poſſibile eſt ſedentem ambulare, & non ſcribentem ſcribere; & hoc identidem ſi quis componat non ſcribentem ſcribere, ſignificavit profecto quod habet poteſtatem ut non ſcribens ſcribat:* (Ecce ſenſum compoſitum quo componitur non ſcriptio cum actuali ſcriptione) *Si quis autem non componat, quoniam habet poteſtatem quando non ſcribit ut ſcribat.* Ecce ſenſum diviſum, quo dividitur non ſcriptio ab actuali ſcriptione, & ſignificatur dari potentiam in homine non ſcribente ut ſcribat, & vice verſa in ſcribente ut non ſcribat.

Deni-

Denique Venerabilis Beda in axiomatibus Philoſophicis ex Ariſtotele collectis, littera O, ſic habet: *Omnia futura de neceſſitate evenient* 1. *Periherm. Verum eſt in ſenſu compoſito, non autem in ſenſu diviſo, vel verum eſt ex hypotheſi, non autem ſimpliciter. Si enim futura ſunt, utique evenient neceſſario. Implicat enim contradictionem eventura eſſe & non eventura. Non tamen quæcumque eventura ſunt, eventura ſunt neceſſario ſimpliciter, ſine neceſſitate quadam abſoluta.*

ARTICULUS V.

An divinæ prædefinitiones, ſeu decreta ab intrinſeco efficacia, quæ a Thomiſtis prædeterminantia appellantur, libertatem tollant, aut lædant?

64 CElebris eſt his temporibus hæc controverſia: hoc enim ſeculo, quo major in divina voluntate ſtatuitur efficacitas, eo minor a quibuſdam Recentioribus ponitur in humana libertas, & quod S. Thomas ſupra relatus contingentiæ radicem appellat, illi neceſſitatis cauſſam, & libertatis ruinam ac perditionem eſſe exiſtimant. Quantum hoc ſit a veritate, & a Sanctorum Patrum doctrina alienum, placet breviter hic oſtendere; & difficilem hanc humanæ libertatis cum divinæ voluntatis efficacia concordiam, quæ ingeniorum gehenna, & humanæ mentis Euripus, merito appellari poteſt, exponere, & oſtendere quod ſicut ineffabili Incarnationis Myſterio, Dei ſapientia, humana divinis, & divina humanis mirabiliter copulâvit, *Tantoque fœdere utramque naturam conſeruit, ut nec inferiorem conſumeret glorificatio, nec ſuperiorem minueret aſſumptio.* Ita & in prædeſtinationis Myſterio inſcrutabili, ejus omnipotentia liberum noſtræ voluntatis conſenſum, cum invictiſſima ac inſuperabili ſuorum decretorum efficacia & fortitudine, tam inviolabili nexu, & tam amicabili vinculo ſociavit, ut nec decretorum efficacia arbitrii libertatem lædat aut minuat, nec arbitrii libertas aut mutabilitas, divinæ voluntatis efficaciam impediat aut retardet.

§. I.

Quibuſdam præmiſſis difficultas reſolvitur.

65 NOtandum primo: Duplicem diſtingui a Thomiſtis prædeterminationem: unam æternam, & in Deo manentem: alteram temporalem, & in creatura receptam. Prima dicitur decretum prædeterminans, ſeu divina prædefinitio, ſecunda appellatur præmotio vel prædeterminatio phyſica, vel gratia efficax, & prædeterminans, quando movet & applicat voluntatem ad actus ſupernaturales.

66 Notandum ſecundo: In his nominibus, *Decretum prædeterminans, prædeterminatio phyſica, gratia prædeterminans:* particulam *præ* non deſignare prioritatem durationis, ſive temporis, ſed dumtaxat naturæ, ſeu cauſſalitatis & dependentiæ, quam explicat Ariſtoteles in poſtprædicamentis in cap. de priori & ſimul, dum ait, quod illud eſt prius a quo aliud pendet tamquam a cauſſa, & nihilominus convertitur ſubſiſtendi conſequentia, ita ut ſi verum ſit unum eſſe, verum etiam ſit eſſe & alterum: quomodo cauſſa etiam in actu, eſt prior ſua operatione, & effectu, quia licet non poſſit concipi cauſſa in actu, niſi concipiatur ejus operatio, & effectus ab illa procedens, nihilominus, quia operatio & effectus dependent a cauſſa in actu, ideo cauſſa in actu dicitur prior ſua operatione & effectu, prioritate dependentiæ & cauſſalitatis, quæ vocatur etiam *prioritas inſtantis a quo.* Ab hac ergo prioritate dependentiæ ſeu cauſſalitatis, divinum decretum, ſecundum Thomiſtas, denominatur prævium, ſeu determinans, ejuſque motio & executio, præmotio ſeu prædeterminatio appellatur.

67 Notandum tertio, Divinam motionem in creatura receptam, ab eiſdem Thomiſtis phyſicam appellari; non quod forma naturalis ſit, ſeu per modum naturæ ad unum determinans adſit, ſed quia ex propria eſſentia, & ab intrinſeco eſt efficax, independenter a quocumque creato conſenſu; quod eſt eſſe phyſicam Theologice, non Philoſophice. Exemplum tibi dat ipſe Thomiſta, dum docet gratiam phyſice expellere peccatum, non quod exerceat oppoſitionem formæ naturalis ſeu phyſicæ; ſed quia oppoſitionem habet cum illo ex ſua propria eſſentia, & ab intrinſeco, independenter a quacumque lege extrinſeca.

68 Notandum quarto: nos hic præcipue agere de decreto prædeterminante, & æterna Dei prædefinitione; diſputatio enim de prædeterminatione temporali, & gratia efficaci ac prædeterminante, non eſt præſentis inſtituti, ſed pertinet ad Philoſophiam, vel ad Tractatum de auxiliis; ea tamen quæ hic de decreto prædeterminante dicemus, facile applicari poterunt phyſicæ prædeterminationi, & gratiæ prædeterminanti, quæ ſunt ejus vis ac inſtrumentum, & quæ ab illo, ſicut radii a ſole, rivuli a fonte, & effectus a cauſſa, promanant.

69 Notandum ultimo: Duplicem ſolere in nobis diſtingui libertatem, unam potentialem ac in actu primo, quæ conſiſtit in potentia ſeu facultate, qua voluntas poteſt velle aut non velle, eligere vel non eligere, & ſe determinare ad amandum vel non amandum hoc vel illud objectum: alteram actualem & exercitam, quæ eſt ipſamet actualis electio & determinatio voluntatis, in qua conſiſtit libertatis potentialis, ſeu habitualis exercitium. His præmiſſis,

Dico primo: decretum prædeterminans cauſſare libertatem actualem noſtræ voluntatis.

70 Probatur primo: Illud cauſſat libertatem actualem noſtræ voluntatis, quod reducit libertatem potentialem de actu primo ad ſecundum: Hoc facit decretum prædeterminans in ſententia Thomiſtarum; applicat enim voluntatem, & facit quod illa in actu ſecundo ſe determinet ut ſecundum liberum & ſecundum determinans, ut conſtabit ex infra dicendis: Ergo libertatem ejus actualem cauſſat. Unde Auguſtinus de corrept. & grat. cap. 8. ait: quod gratia cauſſat in nobis *liberrimam, fortiſſimam, & invictiſſimam voluntatem.* Et ſubdit: *Voluntas quippe humana, non libertate conſequitur gratiam, ſed* GRATIA LIBERTATEM, *& inſuperabilem fortitudinem.* Et lib. 1. contra duas Epiſt. Pelag. c. 19. *Gratia*, inquit, *operatur in cordibus hominum, non ut homines, quod fieri non poteſt, nolentes credant, ſed ut volentes ex nolentibus fiant.*

71 Favet etiam D. Thomas 1. p. qu. 83. art. 1. ad 3. ubi ait: *Deus movendo cauſſas voluntarias, non aufert, quin actiones earum ſint voluntariæ,* SED POTIUS HOC IN EIS FACIT. Et in 2. diſt. 25. quæſt. 1. art. 2. ad 1. *Deus operatur in voluntate & in libero arbitrio, ſecundum ejus exigentiam. Unde etiam ſi voluntatem hominis in aliud mutet, nihilominus tamen hoc* SUA OMNIPOTENTIA FACIT, *ut illud in quod mutatur* VOLUNTARIE VELIT. Quæ verba maxime ponderanda ſunt: ſi enim hoc facit Deus ſua omnipotentia, manifeſtum eſt ad conciliandam libertatem actuum humanorum cum divinorum decretorum efficacia, non eſſe recurrendum ad præſcientiam, futurum noſtræ voluntatis conſenſum explorantem, ſed ad infinitam divinæ voluntatis efficaciam, attingentem ſubſtantiam & modum libertatis in noſtris operationibus, & ad omnipotentiſſimam illam poteſtatem, quam, juxta Auguſtinum, Deus habet cordium inclinandorum.

72 Probatur ſecundo concluſio, & ratio præcedens magis illuſtratur. Libertas actualis noſtræ voluntatis in libera ejus electione & determinatione conſiſtit, ut diximus in ultimo notabili: At hæc ſolum a decreto prædeterminante cauſſari poteſt: Ergo & actualis libertas. Major patet, Minor vero ſæpe fuit a nobis demonſtrata, ex eo quod ad rationem cauſſæ, & principii actualis reſpectu alicujus effectus, duæ conditiones indiſpenſabiliter requiruntur, videlicet quod illum prioritate ſaltem naturæ & cauſſalitatis antecedat, & intimam ac indiſſolubilem cum eo habeat connexionem: quæ conditiones ſoli decreto prædeterminanti, reſpectu liberæ determinationis noſtræ voluntatis, quadrare poſſunt. Nam decretum indifferens, nec illam prioritate naturæ antecedit, ſed eam potius ab humana voluntate ſupponit, vel expectat; nec habet intrinſecam & indiſſolubilem cum illa connexionem, ſed poteſt indifferenter connecti cum conſenſu vel diſſenſu, & ad utrumque media voluntatis determinatione tranſire. Idem dicendum eſt de decreto moraliter tantum excitante, illud enim non eſt ab intrinſeco, & ex propria vi & efficacia, cum liberi arbitrii determinatione connexum; ſed tum ab extrinſeco, & ex accidenti, ex libertate ſcilicet arbitrii creati; quæ per accidens in talibus occaſionibus & circumſtantiis, ad conſenſum potius quam ad diſſenſum ſe determinant.

73 Dices cum Adverſariis: liberam noſtræ voluntatis electionem & determinationem non deberi, nec poſſe, ſalva libertate, a Deo immediate cauſſari, ſed tantum a voluntate creata, & innata libertate, ſub concurſu indifferenti, & motione tantum morali, ad conſenſum potius quam ad diſſenſum ſe determinante.

74 Sed hæc reſponſio & doctrina Adverſariorum Tractatu præcedenti diſput. 4. art. 2. fuſe impugnata eſt, ejuſque falſitas patet etiam ex dictis ſupra diſp. 3. art. 3. ubi contra Molinam oſtendimus, determinationem voluntatis ad actus ſupernaturales, eſſe divinæ prædeſtinationis effectum, nec ſolum ſubjacere ejus præſcientiæ, ſed etiam ejus prævidentiæ & cauſſalitati; ibique plura Sanctorum Patrum teſtimonia, in hujus veritatis confirmationem, adduximus; præſertim definitionem Cæleſtini I. in Epiſtola ad Epiſcopos Galliæ, ubi definit, quod *Nemo, niſi per gratiam, libero bene utitur arbitrio.* Et D. Auguſtini lib. 1. retract. cap. 9. dicentis: *Quia omnia bona, & magna, & media, & minima ex Deo ſunt, ſequitur ut a Deo ſit & bonus uſus liberæ voluntatis, quæ virtus eſt, & in magnis numeratur bonis.*

75 Confirmatur primo: Deus cum ſit primum liberum, &

tale per eſſentiam ac ſupremum habeat in noſtras voluntates dominium, omnem liberam illarum determinationem, quæ eſt libertas per participationem, eminentiſſimo & perfectiſſimo modo in ſe continet: Ergo poteſt illam cauſſare; & efficere ſine libertatis diſpendio, ut voluntas humana in ſuo ordine, & ut ſecundum liberum & ſecundum determinans, ad ſuos actus liberos ſe determinet. Conſequentia patet: cauſſa enim efficiens poteſt producere effectus quos virtualiter aut eminenter præcontinet.

76 Confirmatur ſecundo ex Auguſtino de correptione & gratia cap. 14. dicente: *Deus magis habet in poteſtate voluntates hominum, quam ipſi ſuas.* Ex quibus verbis hoc poteſt confici argumentum. Dominium divinum ita eſt ſummum ac perfectum, quod quidquid poteſt creata virtus & dominium, poteſt & Deus, & multo amplius, ac perfectiori modo: Sed voluntas creata, ratione dominii quod habet in ſuos actus liberos, poteſt ſalva libertate ſeipſam determinare & applicare ad ſuos actus liberos eliciendos: Ergo a fortiori Deus id præſtare poterit. Unde, inquit S. Thomas qu. 22. de verit. art. 8. *Sicut voluntas poteſt immutare actum ſuum; ita & multo amplius Deus.* Hanc rationem fuſius expendemus infra, quando adverſæ ſententiæ fundamenta convellemus.

77 Confirmatur tertio: Si Deus non poſſit, ſalva libertate, voluntatem creatam ad ſuos actus liberos determinare, & applicare; ejuſque determinationem ab illa expectare, & veluti emendicare, ac precario obtinere debeat; ſequitur ejus dominium in noſtras voluntates, non eſſe regale & Monarchicum; ſed tantum civile & politicum: Conſequens eſt falſum, ut conſtat ex verbis Auguſtini nuper relatis, & ex illo Proverb. 21. *Sicut diviſiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit vertet illud:* Ergo & Antecedens. Sequela Majoris probatur: Dominium ſupremum & perfectum, ut docent Theologi, conſiſtit in poteſtate utendi aliqua re, eamque applicandi ad quodcumque Dominus voluerit; ſic voluntas, quia ceteras potentias animæ ad ſuos actus applicat, eis dominari & imperare dicitur; & caritas ceterarum virtutum regina appellatur, quia illas ad operandum movet & applicat, & illarum actus ordinat, & cum ultimo fine conjungit: Ergo ſi Deus non poſſit uti voluntate creata, & eam, ſalva ejus libertate, determinare & applicare ad quodcumque voluerit, illamque ſolum poſſit moraliter movere & ſuaſionibus allicere, manifeſtum eſt, ejus dominium in noſtras voluntates, non eſſe regale & ſupremum, ſed civile tantum & politicum.

78 Ex dictis in hac concluſione inferes, ſublato decreto prædeterminante, tolli etiam omnem libertatem actualem, ſeu omnem liberam noſtræ voluntatis determinationem. Sublata enim cauſſa, tollitur effectus: Ergo ſi decretum prædeterminans cauſſet libertatem actualem noſtræ voluntatis, & efficiat quod voluntas creata, ſub indifferentia objectiva judicii, quæ eſt proxima & intrinſeca libertatis radix, ſe ad volendum & operandum determinet, retinendo potentiam ad oppoſitum, in quo libertas actualis noſtræ voluntatis conſiſtit; manifeſtum eſt, quod ſublato decreto prædeterminante, omnis etiam libertas actualis noſtræ voluntatis deſtruitur.

79 Confirmatur: Decretum prædeterminans, ut ſupra oſtendimus, reducit libertatem potentialem de actu primo ad ſecundum, & facit quod illa in actum ſecundum exeat: Ergo illo ſublato, libertas noſtræ voluntatis ſemper maneret potentialis, ſuſpenſa, indeterminata, & otioſa, ac veluti paralytica, & nunquam ſeſe explicaret in actum ſecundum. Ut enim ſupra vidimus ex Commentatore, & D. Thoma, a principio indifferenti, ut indifferens eſt, nunquam exit actus determinatus, niſi ab aliquo determinetur & inclinetur ad illum; ſicut a frigido, ut tali, nunquam procedit calidum, nec a calido frigidum, &c.

80 Nec obſtat quod proprium ſit agentis liberi ſeſe determinare, nam, ut infra dicemus, licet ſecundum liberum debeat in ſuo ordine ſe determinare, non tamen independenter a motione, determinatione, & applicatione primi liberi, primique determinantis, a quo libertas actualis noſtræ voluntatis, quæ eſt aliqua perfectio ſimpliciter ſimplex, tamquam a primo fonte emanare debet, ſicut omnis ſapientia deſurſum eſt deſcendens a Patre luminum, ut dicitur Jacobi 1.

§. II.

Statuitur ſecunda concluſio.

DIco ſecundo: Decretum prædeterminans, libertatem potentialem noſtræ voluntatis non lædit.

81 Hæc concluſio ſequitur ex principiis ſupra de libertate ſtatutis. Oſtendimus enim in primo articulo, de ratione libertatis potentialis noſtræ voluntatis, non eſſe indifferentiam illam verſatilem & Molinianam, quæ divinæ motionis & applicationis neceſſitatem excludit. Sicut enim de ratione cauſſæ efficientis non eſt quod ſit prima, ſed quod efficiat, licet moveatur ab alia priori; ut patet in igne & cælo, & terra & ſole; ita non eſt de ratione liberi arbitrii, ut ſe primo determinet, ſed ut determinet ſe juxta ſuam naturam: id eſt ſi fuerit primum liberum, determinet ſe primo; ſi vero fuerit ſecundum, quale eſt voluntas creata, ſecundario tantum, & dependenter a motione & applicatione primi liberi, primique determinantis & applicantis. Ergo licet decretum prædeterminans, cum indifferentia illa verſatili ſtare non poſſit, quia tamen alteram indifferentiam non excludit, nec impedit, ſed potius efficit quod liberum arbitrium in ſuo ordine, & in ratione ſecundi liberi & determinantis, ſe ſecundario moveat & determinet, ut infra magis declarabimus, libertatem potentialem noſtræ voluntatis non lædit.

Præterea in ſecundo articulo ex D. Thoma demonſtravimus, duplicem eſſe noſtræ libertatis radicem: unam extrinſecam, & in Deo exiſtentem, infinitam ſcilicet divinæ voluntatis efficaciam, ſubſtantiam & modum in noſtris operationibus attingentem; alteram intrinſecam, & in ipſo homine reſidentem, nempe indifferentiam objectivam judicii, qua poſita in intellectu, oſtendimus implicare contradictionem quod voluntas neceſſitetur, ſeu ad unum per modum naturæ determinetur. Nec Suarez, licet in utrumque latus ſe vertat, probare poteſt oppoſitum, ejuſque argumenta, ut vidimus, parum urgent, & facile diluuntur. Cum ergo decretum prædeterminans deſcendat ab infinita divinæ voluntatis efficacia, ſubſtantiam & modum in noſtris operationibus attingente, illudque non tollat, ſed cauſſet indifferentiam objectivam judicii (applicat enim intellectum, ut formet judicium indifferens, quo repræſentet voluntati objectum ad quod illam movet, ut indifferens, & ut bonum aliquod particulare, quod non habet neceſſariam connexionem cum bono in communi, quodque proinde poteſt acceptare vel reſpuere) libertatem potentialem noſtræ voluntatis non lædit aut violat, ſed potius perficit & conſervat.

82 Frivola autem ac levis eſt impugnatio Petri a Joſeph, in opuſculo quod D. Thomæ defenſionem appellat, ubi ſic diſcurrit: *Neque ad libertatem ſufficit, quod per decretum divinum relinquatur indifferentia judicii, qua homo judicet medium non habere neceſſariam connexionem cum fine. Nam illa judicii indifferentia, eſt quædam radix libertatis, ceterum ipſa libertas formalis, omnium conſenſu, in voluntate conſiſtit. Quare ut homo ſit liber, non tantum requiritur ut ſit liber in judicando, ſed etiam & maxime ut ſit liber in eligendo, ſeu ad volendum & non volendum. Cum ergo per decretum divinum, & motiones prædeterminantes, voluntas irrefragabiliter adſtringatur ad unam partem, ſequitur hominem non manere liberum, etſi habeat judicium indifferens ad utrumlibet, niſi eo modo, quo fur qui catenis & compedibus conſtrictus eſt, dicitur liber ut fugiat quia videt oſtium apertum, quo elabi poſſet, ſi eſſet ſolutus.* Additque, *illa parum conſonare cum doctrina Alvaris & aliorum Thomiſtarum, qui fatentur libertatem eſſe formaliter in ipſa voluntate, & tantum radicaliter in intellectu, & qui ad libertatem formalem & proprie dictam, requirunt indifferentiam activam ad agendum & non agendum; item ad agendum hoc vel illud, neque ad eam ſufficere indifferentiam objecti: hæc autem quis non videt cohærere non poſſe?*

83 Verum hæc leviſſima ſunt, & nullius pene roboris ac momenti. Libenter enim & ultro fatemur, ad libertatem non ſufficere indifferentiam objectivam judicii, ſed inſuper requiri indifferentiam activam in voluntate, modo ſuperius explicato: id eſt, facultatem ſeu potentiam ad agendum vel non agendum, quæ tamen divinæ motionis & applicationis neceſſitatem non excludat; ſed negamus & conſtanter negamus, fieri poſſe, etiam de potentia abſoluta, quod indifferentia illa judicii præcedat in intellectu, & in voluntate non ſit potentia illa proxima & expedita, ſeu indifferentia illa activa quæ ad rationem libertatis requiritur. Rationem ſupra aſſignavimus: cum enim voluntas ſit potentia cæca, ſequens ductum & cognitionem intellectus, non poteſt ferri in objectum, niſi eo modo quo ipſi repræſentatur ut amabile: id eſt neceſſario, ſi illud ut neceſſario diligibile, & ut continens omnem rationem boni, repræſentetur, ut in viſione beatifica contingit: libere vero, ſi illud repræſentetur ut bonum aliquod particulare, non habens neceſſariam connexionem cum bono in communi; ut contingit in nobis viatoribus, qui Deum ſolum cognoſcimus per fidem & cognitionem obſcuram. Voluntas ergo, cum ſit appetitus rationalis, eſſentialiter ſubordinatur intellectui, & ab ejus cogitatione dependet, ac in proxima quaſi agendi poteſtate, per judicium rationis completur: unde implicat quod judicium indifferens de aliquo actu, ſit in intellectu, & in voluntate non ſit libertas, ſeu potentia proxima ad illum eliciendum, vel non eliciendum.

84 Nec obſtat, quod per decretum divinum, & motionem prædeterminantem, voluntas determinetur & applicetur

ad

ad unum actum. Nam ad illum non determinatur vel applicatur per modum naturæ, ut agentia naturalia, in quibus non remanet potentia ad oppoſitum, ſed per modum liberi, & relinquendo in illa potentiam ad oppoſitum. Unde talis motio non habet rationem vinculi, & impedimenti, ut imaginatur arguens, ſed potius reſolvit ipſam indifferentiam potentiæ, eamque transfert de actu primo ad ſecundum; quod non eſt eam ligare, ſed ſolvere; nec eam impedire, ſed expedire; eamque actuare & perficere, ab illa tollendo defectum potentialitatis, & ſuſpenſionis, ut infra oſtendemus.

85 Ex quo patet, quam ineptum ſit exemplum quod ab illo Auctore adducitur. Nam potentia loco motiva non ſubordinatur eſſentialiter viſivæ, ſicut voluntas intellectui, nec per viſum completur & redditur expedita, ſicut libertas per judicium rationis indifferens. Item catenæ & compedes in fure ligato & compedito, habent rationem obicis & impedimenti, & impediunt ne potentia greſſiva in actum exeat, decretum autem divinum, & motiones prædeterminantes, non impediunt, ſed efficiunt quod libertas in actum ſecundum prorumpat, eamque transferunt ab indifferentia potentiali ad actualem, ac proinde, ut infra dicemus, illam actuant & perficiunt, non vero ligant aut impediunt. Unde principia doctrinæ Thomiſticæ recte inter ſe cohærent, eorumque connexio non eſt captu difficilis, ut Petrus a S. Joſeph exiſtimat, *ſed oculis ægris odioſa lux, quæ puris eſt amabilis*: ut ait Auguſtinus 7. Confeſſionum, capit. 16.

86 Sed & id quoque mirabile eſt, ne dicam ridiculum, quod ait idem Auctor in ſua Idea Theologica, lib. 1. de Deo, cap. 18. *Patres ſcilicet Dominicanos, in privatis colloquiis plerumque affirmare ſolitos, in eorum ſententia, poſita motione phyſice prædeterminante, voluntatem non agere neceſſario, ſed tantum infallibiliter*, &c. Quaſi vero Patres Dominicani, ſolum id dicant clanculum, & in angulis, ac veluti muſſitando, nec palam in Scholis, in Academiis, in Templis, voce, ſcripto, in concionibus & lectionibus publicis, ubique terrarum id profiteantur, & doceant? Certe alterius mundi ſe civem, vel ut melius dicam, novi orbis ſcriptorem, profiteatur neceſſe eſt ſolitarius iſte, & fateatur nuſquam ſe legiſſe Thomiſtas, quos impugnat, niſi oculis alienis, vel alienatis; cum non viderit apud Alvarez, Joannem a S. Thoma, Salmanticenſes, & alios D. Thomæ diſcipulos, integras diſputationes & tractatus, quibus oſtendunt phyſicam prædeterminationem non tollere, ſed cauſſare; nec lædere, ſed perficere libertatem & quod pejus eſt, ibidem aſſerere audeat; *Bannez & Alvarez*, NECESSITATEM ANTECEDENTEM, PLANE INELUCTABILEM, *in voluntate præmota perſpicue admittere; quamque* (inquit) *omnes ſinceri Phyſicæ prædeterminationis Defenſores probare tenentur, ſi conſequenter loqui velint*. Primum enim apertiſſime falſum eſt, & mera hujus Auctoris impoſtura, vel hallucinatio. Licet enim Bannez & Alvarez cum aliis Thomiſtis doceant, prædeterminationem phyſicam eſſe aliquam ſuppoſitionem antecedentem, ex qua ſequitur infallibiliter liber noſtræ voluntatis conſenſus; nuſquam tamen dixerunt, immo nec ſomniarunt, illam eſſe *neceſſitatem antecedentem, plane ineluctabilem*, ut refert Auctor immo potius oppoſitum expreſſiſſime docent. Nam Bannez 1. par. q. 19. art. 8. dub. 1. concl. 2. ſic ait: *Effectus contingentes aut liberi, ſi comparantur ad ſcientiam, vel providentiam, vel voluntatem Dei, ſunt neceſſarii* SECUNDUM QUID, *ſcilicet* EX SUPPOSITIONE, *quæ neceſſitas eſt conditionalis, ſeu potius* CONSEQUENTIÆ, NON CONSEQUENTIS. Alvarez vero diſp. 22. de auxil. num. 40. *Neceſſitas* (inquit) *futuri conſenſus, quæ deſumitur ex antecedenti decreto voluntatis divinæ*, NON EST NECESSITAS ABSOLUTA, SED CONDITIONALIS, ET SECUNDUM QUID, *ut ſupra dictum eſt, unde actus noſtri liberi qui neceſſario ſequuntur ex hujuſmodi ſuppoſitione, non ſunt ſimpliciter neceſſarii ſed liberi, ut ex communi ſententia antiquorum diſp. 25. patebit*.

87 Alterum etiam quod addit, non minus a veritate alienum eſt; nam ut fuſe oſtendimus infra art. 7. poteſt dari ſuppoſitio antecedens, ſe tenens ex parte cauſſæ primæ, & primi principii noſtræ libertatis, quæ non tollit, ſed cauſſat libertatem, & quæ proinde, quantum ad effectum conſervandi libertatem, eſt virtualiter, ſeu æquivalenter, conſequens; & talis eſt, ut ibidem dicemus, ſuppoſitio phyſicæ prædeterminationis.

88 Tertio probatur concluſio: Ad libertatem non requiritur, voluntatem poſitis omnibus natura & cauſſalitate ad agendum prærequiſitis, poſſe non agere in ſenſu compoſito; ſeu poſſe componere non actionem cum prærequiſitis ad agendum prioritate naturæ & cauſſalitatis; ſed ſatis eſt poſſe non agere in ſenſu diviſo, ſeu voluntatem ſub divina motione & applicatione, retinere potentiam ad non agendum, ſeu ad diſſentiendum, abſolute & ſimpliciter, ut demonſtrabimus articulo ſequenti, convellendo primum ac præcipuum Adverſariorum fundamentum: At decretum prædeterminans, ejuſque motio, ſunt de prærequiſitis ad agendum, prioritate tantum naturæ & cauſſalitatis, ut ſupra demonſtravimus, & communiter docent noſtri Thomiſtæ; nec tollunt a voluntate mota potentiam ad diſſentiendum, ſeu ad eliciendum actum oppoſitum, nam ut ait S. Proſper de vocat. gent. lib. 2. c. 9. *Deus ad obediendum ſibi ipſum velle ſic donat, ut etiam a perſeveraturis illam mutabilitatem quæ poteſt nolle, non auferat*. Et D. Thom. ſupra relatus aſſerit: *Quod quamvis non effectus divinæ voluntatis non poſſit ſimul ſtare cum divina voluntate; tamen potentia deficiendi effectum, ſimul ſtat cum divina voluntate*. Ergo decretum prædeterminans, libertatem potentialem noſtræ voluntatis non deſtruit.

89 Hanc rationem tangit idem ſanctus Doctor 1. 2. q. 10. artic. 4. ad 3. his verbis: *Si Deus movet voluntatem ad aliquid, impoſſibile eſt poni quod voluntas ad illud non moveatur*. (Ecce impoſſibilitatem componendi diſſenſum cum divina motione.) *Non tamen eſt impoſſibile ſimpliciter*. (Ecce potentiam abſolutam ad diſſenſum, quam voluntas ſub illa retinet) *Unde non ſequitur quod voluntas a Deo ex neceſſitate moveatur*. Ecce quomodo ad libertatem ſufficit abſoluta potentia ad diſſentiendum, nec requiritur quod diſſenſus poſſit cum divina motione componi.

90 Denique probatur concluſio: De libertate creata philoſophari debemus per analogiam & ſimilitudinem ad increatam, cum iſta illius ſit imago, effluxus, & participatio; Sed libertas divina & increata cum divinorum decretorum immutabilitate & indefectibilitate cohæret, ut Tractatu præcedenti diſput. 3. art. 2. oſtenſum eſt. Ergo etiam libertas creata cum infinita eorumdem decretorum efficacia & immutabilitate ſtare poterit. Hanc rationem fuſe ac erudite expendit Gaſpar Ram Cancellarius Academiæ Oſcenſis, Tractatu de divinis præmotionibus.

§. III.

Stabilitur tertia concluſio.

91 DIco tertio: decretum prædeterminans, libertatem potentialem noſtræ voluntatis perficere.

Probatur primo: Libertas noſtræ voluntatis eſt perfectior, quando exit in actum ſecundum, quam dum remanet in potentia & in actu primo; nam actus ſecundus ſemper excedit primum in perfectione, ſicut in actualitate: Sed decretum prædeterminans facit quod libertas potentialis exeat in actum ſecundum, & quod voluntas ſub indifferenti judicio rationis ſe determinet, ut ſecundum liberum, & ſecundum determinans: Ergo ejus libertatem perficit.

92 Confirmatur primo: Indifferentia actualis & poſitiva, eſt perfectior potentiali & privativa; nam prima eſt perfectio ſimpliciter ſimplex, quæ in Deo formaliter reperitur, non autem ſecunda: ſed decretum prædeterminans transfert libertatem ab indifferentia potentiali ad actualem, quia facit illam actu velle, & actu in ſuo ordine ſe determinare, & reducit eam de potentia in actum, ut docent Thomiſtæ: Ergo illam perficit.

93 Confirmatur & declaratur amplius: illud perficit libertatem, quod ab illa tollit aliquem defectum & imperfectionem, ut ex ipſis terminis liquet: Sed decretum prædeterminans tollit aliquem defectum & imperfectionem a libero arbitrio, ſcilicet potentialitatem & ſuſpenſionem, ſeu carentiam actus: Ergo illud perficit. Unde Fulgentius de incarnation. & gratia cap. 20. *Gratia humanum non aufertur, ſed ſanatur; non adimitur, ſed corrigitur; non removetur, ſed illuminatur; non evacuatur, ſed adjuvatur, atque hominis gratia non abolet, ſed adolet*. Quibus verbis duo illi eximii Auguſtini Diſcipuli, & gratiæ efficacis defenſores acerrimi, illam nobis exhibent, non ſolum ut libertatis amicam & contubernalem, ſed etiam ut ejus parentem & nutricem, quæ illam fovet, conſervat, nutrit, & adoleſcere facit.

94 Secundo principaliter arguitur. Inferiora perficiuntur per ſubordinationem & conjunctionem ad ſuperiora, ut patet in Luna, quæ illuminatur & perficitur per conjunctionem ad Solem, in fluviis qui creſcunt & augentur dum remeant in Oceanum, & in creaturis intellectualibus, quæ ſanctificantur & beatificantur per amorem & conjunctionem ad Deum. Unde belliſſime Marſcilius Ficinus in convivium Platonis cap. 12. *Qui Deum vero amore proſecutus fuerit, Deum inveniet & ſe in Deo recuperabit, quia ad ſuam, per quam creatus eſt, redibit ideam, ubi rurſus reformabitur, quia ideæ ſuæ perpetuo cohærebit*. Sed per decretum prædeterminans, & motionem efficacem, voluntas noſtra Deo ut primo libero actu ſubordinatur, & conjungitur fonti & principio totius libertatis creatæ, & efficaciæ ſcilicet infinitæ divinæ voluntatis, quæ (ut ſupra oſtendimus) eſt prima creatæ libertatis radix: Ergo per decretum prædeterminans, ejuſque motionem, libertas noſtra perficitur.

95 Hanc rationem fuiſſe proſequitur Guillelmus Gibiuſus, Congregationis Oratorii inſignis Theologus, in libro de libertate Dei & creaturæ, ubi egregie & eleganter expendit, quod cum reliquæ omnes perfectiones, eo cumulatiores ſint & latiores, quo principio ſuo magis accedunt, abſurdum videtur dicere, quod libertas noſtra, ubi ad Deum, perfectionis omnis & libertatis ſcaturiginem, reducitur, eique per prædeterminationem, & motionem efficacem actu conjungitur & ſubordinatur, ſtatim effugiat & evaneſcat. Certe ſi omnis paternitas quæ eſt in terra, ab ea quæ in Deo derivatur, ut dicitur ad Epheſ. 3. & ſi omnis ſapientia deſurſum eſt deſcendens a Patre luminum, ut habetur Jacobi 1. Item ſi omnis perfectio quæ *ſimpliciter ſimplex* appellatur, dicit ordinem dependentiæ, & ſubordinationem ad Deum, ut totius bonitatis & perfectionis principium: cur etiam libera noſtræ voluntatis determinatio, quæ inter perfectiones ſimpliciter ſimplices numeratur, non proveniet a libera determinatione Dei, tamquam a primo totius libertatis fonte; & cur liberum per participationem, non pendebit in actuum ſuorum determinatione ab eo quod eſt liberum per eſſentiam?

96 Denique ſuadetur concluſio; Omnis motio quæ attemperatur & accommodatur naturæ ſubjecti quod movet, illud perficit; Sed motio decreti prædeterminantis, naturæ & conditioni voluntatis creatæ attemperatur. Ergo illam perficit. Major patet, Minor probatur. Voluntas, cum ſit appetitus rationalis, petit moveri ſub indifferenti judicio rationis, & cum facultate & potentia ad oppoſitum; Sed motio decreti prædeterminantis utrumque præſtat, ut jam oſtendimus, & noſtri Thomiſtæ communiter docent; Ergo naturæ & conditioni voluntatis creatæ attemperatur. Hanc rationem tangit S. Thom. q. 6. de malo, art. 1. ad 3. his verbis: *Deus movet voluntatem*, IMMUTABILITER, *propter* EFFICACIAM *virtutis moventis, quæ* DEFICERE NON POTEST. (Ecce infruſtrabilitatem & efficaciam divinæ motionis, petitam non ex Dei præſcientia, futurum noſtræ voluntatis conſenſum explorante, ſed ex efficacia infinita divinæ voluntatis.) *Sed propter naturam voluntatis motæ, non inducitur neceſſitas, ſed* MANET LIBERTAS. Ecce ejus dulcedinem & ſuavitatem, naturæ voluntatis humanæ accommodatam.

97 Confirmatur & magis illuſtratur hæc ratio. Cum voluntas creata ſit agens phyſicum ſimul & morale, nec moraliter ſolum, ſed etiam phyſice in ſuos actus influat, utroque modo petit a Deo moveri, moraliter ſcilicet, per oſtenſionem bonitatis; & phyſice, per internam applicationem & motionem. Prima motio ſe tenet ex parte objecti, & dicitur intentionalis & metaphorica. Secunda ſe tenet ex parte potentiæ & vocatur realis & phyſica. Una convenit Deo in ratione finis ultimi; altera ei competit in ratione primi principii. Quia ergo decretum prædeterminans utroque modo movet voluntatem, nec unquam illam phyſice movet & applicat ad aliquem actum eliciendum, quin ſimul illam moraliter excitet per oſtenſionem bonitatis finitæ & limitatæ, quæ poteſt quidem eam invitare & allicere, non tamen cogere vel neceſſitare, accommodatur naturæ & conditioni voluntatis creatæ, & conſequenter ejus libertatem non lædit, ſed perficit.

98 Utrumque hoc genus motionis agnoſcunt SS. Patres in voluntate creata. Nam S. Thom. 1. part. q. 105. art. 4. oſtendit *Deum movere voluntatem, non ſolum per modum objecti, ſed etiam* INTERIUS INCLINANDO. Et D. Auguſt. interdum unam motionem explicat, interdum alteram. Nam de ſpiritu & littera cap. 34. dicit; *Viſorum ſuaſionibus agit ut velimus*. (Ecce motionem moralem & metaphoricam) Et lib. 1. ad Simplic. q. 2. *Quis*, inquit, *audeat dicere defuiſſe Deo modum vocandi, quo etiam Eſau ad eam fidem* MENTEM APPLICARET, *voluntatemque conjungeret, in qua Jacob juſtificatus eſt?* Ecce phyſicam motionem, ac internam mentis applicationem. Utramque etiam eleganter expreſſit D. Bernardus in lib. de gratia & libero arbitrio, verſus finem, his verbis: *Deus voluntatem* APPLICAT OPERI, *& opus applicat voluntati*.

ARTICULUS IV.

Convelluntur fundamenta adverſæ ſententiæ.

99 DUo ſunt præcipua fundamenta quibus Adverſarii ducuntur ad rejicienda decreta prædeterminantia, ut libertati contraria. Primum eſt, quia exiſtimant eſſe de ratione cauſſæ liberæ, ut poſitis omnibus ad agendum prærequiſitis, poſſit non agere, etiam in ſenſu compoſito, ſeu cum illis non actionem ſeu diſſenſum componere: Sed decretum prædeterminans juxta Thomiſtas, eſt de prærequiſitis ad agendum, prioritate ſaltem naturæ, & cum eo non poteſt componi diſſenſus vel negatio actionis; quia cum ſit ab intrinſeco efficax, non poteſt fruſtrari ſuo effectu: Ergo tale decretum actuum humanorum libertatem deſtruit.

100 Secundum fundamentum eſt huic affine, & ſumitur ex doctrina Anſelmi, docentis omnem ſuppoſitionem antecedentem, & quæ ex electione ſeu conſenſu noſtræ voluntatis non deſcendit, ejus libertatem deſtruere: Sed decretum prædeterminans eſt aliqua ſuppoſitio antecedens; & non dependet ab electione ſeu poteſtate noſtræ voluntatis: Ergo libertatem deſtruit. Hæc ſunt præcipua Adverſariorum fundamenta, quæ breviter hic convellenda ſunt. Unde ſit

§. I.

Primum Adverſariorum fundamentum evertitur.

DIco ergo primo: non eſſe de ratione agentis liberi, ut poſitis omnibus natura & cauſſalitate ad agendum prærequiſitis, poſſit non agere in ſenſu compoſito, ſeu cum illis negationem actionis componere, ſed ſufficere quod tunc ſit potens ad non agendum in ſenſu diviſo, ſeu quod negatio actionis ſit tunc abſolute poſſibilis.

101 Probatur primo concluſio ratione fundamentali. Ea quæ ſecundum ordinem naturæ tantum prærequiruntur ad agendum, ſunt ſimul cum actu (prioritas enim naturæ, eſt ſolum prioritas cauſſalitatis & inſtantis a quo, non vero prioritas temporis & inſtantis in quo) unde quia quod eſt, quando eſt neceſſe eſt eſſe, impoſſibile eſt quod poſitis omnibus natura prærequiſitis in agente libero ut operetur, poſſit non agere in ſenſu compoſito, ſeu negationem actionis cum illis componere, alias poſſet non actum cum actu, & formam cum ejus negatione conjungere.

102 Confirmatur: Illa quæ prioritate ſolum naturæ & cauſſalitatis operationem antecedunt, conſtituunt agens liberum in ratione principii actualis operationis: unde ſicut principium actuale operationis non poteſt cum ejus negatione componi, ita nec illa quæ prioritate ſolum naturæ operationem agentis liberi antecedunt.

103 Probatur ſecundo: Unum ex prærequiſitis ut Deus operetur ad extra, eſt æternum decretum de illo opere, v. gr. de creatione mundi: Sed poſito tali decreto, Deus non poteſt non agere in ſenſu compoſito, id eſt non poteſt componere ſuum decretum de creatione mundi, cum non creatione; quia ſe implicat, propter ipſius immutabilitatem; & nihilominus Deus liberrime creavit mundum: Ergo non eſt neceſſarium ad ſalvandam libertatem, quod poſitis omnibus natura & cauſſalitate ad agendum prærequiſitis, poſſit quis non agere in ſenſu compoſito.

104 Reſpondet Suarez, in libertate divina duo concipi ſigna: unum in quo concipitur Deus indifferens ad utrumque, ſcilicet ad creationem mundi, vel non creationem; & aliud in quo ſe determinat ad ejus creationem. Ratione prioris (inquit) Deus dicitur liber, quia poteſt utrumque in ſenſu compoſito, non vero ratione poſterioris.

105 Sed contra primo: Divina decreta non poſſunt in Deo eſſe vel concipi ut futura, ſed ſolum ut præſentia, & egredientia a voluntate divina: ut in Tractatu de ſcientia Dei, contra eumdem Suarez fuſe oſtendimus, & expreſſe docet D. Thomas q. 6. de verit. art. 3. ad 10. his verbis: *Actus prædeſtinationis, cum menſuretur æternitate, nunquam cadit in præteritum, ſicut nunquam eſt futurus, ſed ſemper conſideratur ut egrediens a voluntate per modum libertatis*. Ergo non poſſunt cum fundamento in re concipi illa duo ſigna quæ Suarez fingit in libertate Dei.

106 Secundo, dato & non conceſſo, quod illa duo ſigna in libertate Dei diſtingui poſſint, tamen abſurdum eſt dicere, quod in ſecundo ſigno in quo Deus concipitur ſe determinare ad creationem mundi, & illam decernere, non ſit nec concipiatur ut liber: nam in tali ſigno Deus eligit creationem mundi, ut medium ad manifeſtandam ſuam gloriam & bonitatem: Electio autem eſt proprius actus libertatis.

Addo quod, nulla potentia admittit propriam & ſpecificam perfectionem, pro illo inſtanti temporis, vel rationis, aut naturæ, quo reducitur ad actum ſecundum; ſed potius tunc magis perficitur & actuatur, ut patet in nobis: nam voluntas noſtra, dum actu eligit, & ſe determinat, eſt perfectiori modo libera, quam dum eſt conſtituta in actu primo, & gaudet libertate & indifferentia ſolum potentiali: Ergo ſimiliter in eo ſigno in quo actus liber concipitur ut egrediens a voluntate Dei, & divina libertas actu ſe determinans ad creationem mundi, Deus concipitur perfectiori modo liber, quam in alio ſigno, in quo juxta Suarez concipitur ut indifferens ad utrumque.

107 Probatur tertio concluſio argumento ad hominem. In ſententia Adverſariorum gratia congrua eſt de prærequiſitis ad agendum, & tamen illa non poteſt componi cum diſſenſu; vel cum negatione actionis; alioquin falleretur divina præſcientia, quæ prævidit hominem in his occaſionibus & circumſtantiis infallibiliter conſenſurum; & eadem gratia ſimul eſſet congrua & incongrua, quod implicat: Ergo non eſt de ratione liberi arbitrii, ut poſitis omnibus ad agendum prærequiſitis, poſſit non agere in ſenſu compoſito, ſeu negationem actionis cum illis componere.

108 Idem argumentum fieri poteſt de homine actu operante: Nam in inſtanti quo loquor, ipſa locutione mea jam exiſtente,